

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÇOCUK HAKLARI ODAĞINDA ÇOCUK ÜNİVERSİTELERİ ÇALIŞTAY RAPORU

ÇOCUK HAKLARI ODAĞINDA ÇOCUK ÜNİVERSİTELERİ ÇALIŞTAYI

18-19 Ocak 2024 İzmir Ticaret Odası Konferans Salonu

I. GÜN

09:30-12:00	KAYIT		
09:30	AÇILIŞ KONUŞMALARİ		
	İEÜ Çocuk Üniversitesi Yönetim Kurulu		
	İEÜ Rektörü		
	İEÜ Mütevelli Heyet Başkanı		
	I. OTURUM		
10:00	Çocuğun Her Tür Şiddetten Korunma Hakkının Hayata Geçirilmesinde Bildirim Yükümlülüğünün İşlevi		
	Doç. Dr. Sevgi USTA - Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırma Laboratuvarı		
	Çocuğun Eğitim Hakkı		
	Doç. Dr. Kamil KURTUL		
	UNICEF Türkiye, Eğitimde Fırsat Eşitliği Program Yöneticisi		
11:00-11:20	ÇAY/KAHVE ARASI		
11:20-12:20	BM Çocuk Hakları Komitesinin Güncel Gözlemleri Bağlamında Çocukların Korunmasında Multi Disipliner Yaklaşım		
	Gökten KOÇYILDIRIM		
	UNICEF Türkiye, Kıdemli Çocuk Koruma Uzmanı		
	Türkiye'nin İlk Çocuk Üniversitesi Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü		
	Prof. Dr. Figen GÜRİSOY		
	Bil. Uzm. Esra BEKER		
12:20-13:30	ÖĞLE ARASI		
	II. OTURUM		
13:30-15:00	Bir Çocuk Katılımı Örneği Olarak İzmir Çocuk Belediyesi Deniz KESİMLER ÇAKAL		
	Yerelde Örnek Anaokulları: Bayraklı Eğitim Modeli (BEMO)		
	Osman Çağrı ŞAHİN		
	İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi'nin 16 Yılda Biriktirdikleri		
	Gözde DURMUŞ		
	İEÜ Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Çalışmaları		
	Öğr. Gör. Ezgi ORAL		
	Çocuk Hakları Eğitimi ve Farkındalık Yaratmada İyi Uygulama Örnekleri-Çocuğum Haklıyım!		
	Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan ÖZTEZEL		
	İstanbul Beykent Üniversitesi		
15:00-15:20	ÇAY/KAHVE ARASI		
15:20-17:00	İYTE Çocuk Üniversitesi Modeli		
	Prof. Dr. Gamze TANOĞLU		
	Çocuk Katılımı Odağında Çocukların Medyadaki Görünürlüğü/ Kendilerini İfade Araçları		
	Ceren SUNTEKİN		
	Çocukların Aile Temelli Bakım Hakları: Evlat Edinme ve Koruyucu Ailelik		
	Dr. Öğr. Üyesi Gamze Bilir SEYHAN - Ege Üniversitesi		
	İskenderun Örneğinde Yapabileceğini Yapmak		
	Uzm. Dr. Önder KÜÇÜK		
	Dokuz Eylül Üniversitesi Çocuk Üniversitesi Deprem Bölgesinde Yapılan Çalışmalar		
	Doç. Dr. Güzin ÖZYILMAZ		
	II. GÜN		
	I. OTURUM		
10:00-11:15	Çocuk İstismarını Nasıl Önleriz?		
	Av. Seda AKÇÖ BİLEN		
	Çocuğa Yönelik Çevrim İçi Riskler ve Siber Zorbalık		
	Prof. Dr. Emel BAŞTÜRK - Kocaeli Üniversitesi		
	Çocukların Korunmasına Yönelik Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezleri		
	Dr. Öğr. Üyesi Arzu AŞÇI		
	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi		
11:15-11:30	ÇAY/KAHVE ARASI		
	ÇALIŞTAYLAR		
11:30-13:00	Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Üniversiteleri Ne Yapar? Uygulama ve Araştırma Merkezleri Nasıl Çalışır? Hangi İlkeleri var?		
	Moderatör: Öğr. Gör. Ebru KALYONCU		
13:30-14:00	ÖĞLE ARASI		
14:00-15:30	Çalıştay Sonuçlarının Aktarımı		
11:30-13:00	İlgili Bakanlıklar, Belediyeler, STK'lar, Hukuk Çalışanları vb. Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezlerinden Neler Bekliyor?		
	Moderatör: Uzm. Psk. Ayşe ÖZGENER		
	Dijital Medyada Çocuk Hakları		
	Moderatör: Ceren SUNTEKİN		
	Afetler Sonrası Çocuk Hakları		
	Moderatör: Uzm. Dr. Önder KÜÇÜK		
	İklim Krizi ve Çocuk Hakları		
	Moderatör: Av. Barış KAŞKA		

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

I. GÜN

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Doç. Dr. Evrim ÜSTÜNLÜOĞLU

İEU Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Sayın Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Merkezimizin ilk olarak gerçekleştirdiği bu çalıştayda sizleri aramızda görmekten büyük memnuniyet duyuyoruz. Biliyorum ki birbirimizden öğrenmek, paylaşmak ve en güzel etkinliklerimizi anlatmak için sabırsızlanıyoruz ve heyecanlıyız. Ama bu bizim ilk çalıştayımız ve kısaca BİZ KİMİZ? Sorunu izninizle yanıtlamak isterim.

Biz, 2021 Temmuz ayında doğan genç bir İEÜ Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi'yiz. Yönetim Kurulumuz, idarecilerimiz, genç öğrenci ve öğretmenlerimizle dinamik bir yapıya sahibiz.

Amacımız; merkezimizde bilim, sanat, kültür, dil, sağlık, spor ve teknoloji alanlarında çocukla ilgili toplumun bütün üyelerini bir araya getiren, çok disiplinli projeler üretme ve uygulamaktır.

Vizyonumuz, tüm çocukların kendilerini değerli hissettiği, haklarına eriştiği ve potansiyellerini geliştirdikleri bir ortam yaratmaktır. Bu vizyonu gerçekleştirmek için yol haritamız çocuklarımızın çok yönlü gelişimlerini, iyi oluşlarını, evrensel farkındalıklarını ve yaşam becerilerini desteklemeyi, içinde bulunduğumuz dijital çağa ilişkin farkındalıklarını artırarak çevreyle uyum sağlamaları için etkinlikler sunmaktır.

Ana paydaşlarımız;

-0-18 yaş aralığı çocuklarımız

- Anne-baba ve akrabalar

- Eğitimcilerimiz ve

- Sivil toplum örgütleri ve diğer çocuk üniversiteleri, uygulama ve araştırma merkezleridir. Etkinliklerimizi paydaşlarımız ile birlikte yürütmekteyiz.

Hepimiz bir zamanlar çocuktuk. Her birimiz yaşamımızın ilk döneminin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz; küçük yaşta deneyimlediğimiz mutluluk, mutsuzluklar, başarı, başarısızlıklar, travmalar, ilgilerimizin ve eğilimlerimizin keşfedilmesi, becerilerimizin geliştirilmesi, erken tanılar gibi her şeyin geri kalan yaşamımızı nasıl şekillendirdiğinin farkındayız. İşte tüm bu çabalarımız, buradaki birlikteliğimiz tam da bu noktada önem taşıyor.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çalıştayımızın vurgusu "Çocuk Hakları". **Çocuk hakları**, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm **çocukların** doğuştan sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma ve fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi **haklarının** hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel kavramdır. Türkiye, aynı kadın haklarında olduğu gibi çocuk hakları konusunda da başı çeken bir ülkedir. Yaptığım bir araştırmada, Türkiye, çocuk hakları sözleşmesini 1990 yılında imzalamakla birlikte, çocuk hakları adına ilk mitingini 1930'da Türkiye'de yapıldığını okudum, gurur duydum. Maalesef toplumsal olguların, hareketlerin oluşması uzun yıllar alıyor. Bu bana "Rosa Park"ın hikayesini anımsattı. Amerika'da siyahi hareketin sembollerinden Rosa Park, bundan tam 13 yıl önce 92 yaşında öldü. Rosa Park yıllar yıllar önce beyaz ve siyah ayrımının çok fazla olduğu dönemlerde otobüste yerini bir beyaza vermeyi reddederek başlattığı eylemle Sivil Haklar Hareketi'nin büyümesine neden oldu. Rosa, o dönemde koltukların beyazlara ayrıldığı yere oturmuş, otobüsteki uygulamaya karşı çıkmış ve söyle söylemişti: "İnsanlar benim yorgun olduğum için ayağa kalmayıp beyazlara yer vermediğim konusunda söylenip durdular. 42 yaşındaydım ve evet çok yorgundum. Ama sürekli haksızlığa uğramaktan ve bunu kabullenmekten yorgundum. Haksızlığa uğramaktan ve bunu kabullenmekten yorgundum." İşte burada toplanmamızın en önemli amacı çocuklara yapılan haksızlıkları kabullenmek değil, tam aksine sorumluluk alarak bu konuda farkındalık yaratmak, çözüm yolları bulmak, paylaşmak ve yaygınlaştırmaktır.

Çocuk hakları her birimizin toplumsal ve bireysel sorumluluğudur. Bugün ve yarın burada yapacağımız çalışmalar bu sorumluluğun bir yansıması olacaktır. Ümit ediyorum ki bu çalışmalar, anne babalara, akademisyenlere, öğretmenlere katkı sağlayacak, yeni araştırmalara kapı açacak ve bu önemli konuda farkındalık yaratacaktır. Bu çalıştayda çocuklarımızın temel haklarından söz edeceğiz ve birbirimizin güzel uygulamalarından çok şeyler öğreneceğiz. İyi ki buradayız çünkü çocuk hakları konusunda sorumluluğumuzu alıyoruz. Umarım birlikte güzel ve anlamlı bir geleceğe doğru ilerleriz.

Saygılarımla

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Prof. Dr. Yusuf Hakan ABACIOĞLU

İzmir Ekonomi Üniversitesi Rektörü

Sayın Mütevelli Heyet Başkanım

İzmir Ticaret Odamızın Saygıdeğer Meclis Başkanı,

Çok değerli Mütevelli Heyet Üyelerimiz,

Çok değerli konuklar,

Kıymetli basın mensupları,

Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezimizin düzenlediği, ülkemizde 'çocuk' odaklı çalışmalar gerçekleştiren birimlerden çok değerli isimlerin konuk olduğu çalıştayımıza, hepiniz hoş geldiniz.

Değerli misafirler,

Çocuklarımız, bizim geleceğe bırakacağımız en değerli mirasımız. Üniversite olarak çalışmalarımızı, stratejimizi ve projelerimizi, bu vizyondan da beslenerek hazırlıyoruz.

4 Bizler, üniversitemizde gençlerimizi en iyi şekilde yetiştirmek, onları hayal ettikleri kariyer hedeflerine ulaştırmak hedefiyle çalışırken, çocuklarımızı da unutmuyoruz. Çocuklarımızı merkeze alan çalışmalar yapıyoruz.

Bu yönde attığımız etkili ve kararlı adımların en somut örneği, üniversitemiz bünyesinde kurduğumuz 'Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezimiz'. Türkiye'ye örnek olan projeler geliştiren merkezimiz aracılığıyla şimdiye kadar yüzlerce çocuğumuza ulaştık.

Bilimsel araştırmalar, çocukluk döneminde edinilen öğrenme alışkanlıklarının, kişisel ve sosyal gelişimlerin, motor becerilerinin çok önemli olduğunu; kişinin eğitim hayatında ve gelecek planlamasında belirleyici rol oynayabileceğini söylüyor.

Bizler de bundan hareketle çeşitli merkezimizde gerçekleştirdiğimiz pek çok faaliyetle çocuklarımızın hayatına dokunduk. Onlara, kampüsle erkenden tanışma fırsatı sunduk. Alanında uzman, yetkin bir yönetim kuruluna sahip olan merkezimiz, hayata geçirdiği sosyal sorumluluk projeleriyle de fark yarattı.

Örneğin; her yıl düzenlediğimiz çocuk şenliklerimizde İzmir'in farklı bölgelerinden pek çok çocuğumuzu misafir etmekteyiz. Geçen yıl Şenliğimizde, İzmir depreminden etkilenen çocuklarımız da bizimle beraberdi. İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından İzmir'e yeni atanan öğretmenlerimizin hizmetiçi eğitimlerine katkı sağladık.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Farklı alanlarda akademisyenlerimizin destekleri ile zaman zaman çocuklarımıza zaman zaman eğitimcilerimize zaman zaman da ailelere destek verecek atölyeler, eğitimler açmaya devam ediyoruz.

Bu tarz birçok örnek etkinliğe imza attık, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin gücünden çocuklarımızı da yararlandırdık.

Değerli misafirler,

Üniversitemiz bünyesinde, İzmir geneline açık bir anaokulu kurma hayalimiz hep vardı.

Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezimiz aracılığıyla bu hedefi de gerçeğe dönüştürdük. İzmir'de, vakıf üniversitesine ait ilk anaokulu olan Beyaz Köşk Anaokulumuzu başta üniversite personelimizin yararlanması için düşünerek hayata geçirdik ve şehrimizin de hizmetine açtık.

Mimari tasarımından yemek listesinin hazırlanmasına, sağlık hizmetlerinden psikolojik destek ve yabancı dil eğitimine kadar her detayın titizlikle düşünüldüğü ve Üniversitemizin akademisyenlerinden ve alt yapısından destek alarak geliştiği anaokulumuz, yoluna başarıyla devam ediyor.

Değerli konuklar,

Bu yıl İzmir Ticaret Odası'nın ev sahipliğinde ilk kez düzenlediğimiz 'Çocuk Hakları Odağında Çocuk Üniversiteleri Çalıştayı'na, üniversite olarak çok önem veriyoruz. Çalıştay üzerinde uzun süren, titiz bir hazırlık süreci geçirdik.

Çalıştayı, özellikle 'çocuk hakları odağında' neler yapılabileceği konusunda, etkili projeler üretilmesine ve uygulanabilir bir yol haritasının oluşturulmasına büyük katkı sağlayacağına inanıyorum.

Çalıştayımızda, dijital medyanın ve iklim değişikliğinin çocuk haklarına olan etkisi, olası bir afet sonrasında çocuklar için hangi çalışmaların yapılması gerektiği gibi birçok güncel konu da ele alınacak.

'Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi' yöneticilerinin katılımıyla düzenlenecek çalıştay, çocuk hakları konusunda kurumlar arasındaki iş birliğinin artması adına da örnek ve etkili bir adım olacak. Bu çalıştayı bir tanışma etkinliği olmasını diliyorum ve bundan sonraki yıllarda gelişerek devam edeceğini umuyorum.

Bu anlamlı günde bizimle bir arada olduğunuz ve beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, çalıştayımızın başarıyla tamamlanması temenni ediyorum.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Mahmut ÖZGENER

İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Saygıdeğer Katılımcılar,

Çocuk Hakları Odağında Çocuk Üniversiteleri Çalıştayımıza Hoş Geldiniz!

Bugün burada, çocuk haklarını güçlendirmek ve korumak adına başta İzmir olmak birçok ilimizden farklı alanlarda çalışan katılımcılarımızla çocuklarımız için bir araya geldik. Bakanlık temsilcilerimiz, belediyelerimiz, üniversitelerimiz, sivil toplum kuruluşlarımız, çocuklarımızla çalışan ve çalışacak olan konuklarımız var. Çocuklar, toplumumuzun en değerli varlıkları ve onları gözetmek, korumak, geliştirmek, onlara güvenli, sağlıklı ve destekleyici bir çevre sağlamak hepimizin sorumluluğudur.

Bu çalıştay, çocukları ilgilendiren konularda bilgi aktarımını, en iyi uygulamaları paylaşmayı ve çocukların yaşamlarını olumlu bir şekilde etkileyecek çözümleri keşfetmeyi amaçlıyor. Her birimizin bu konuda üzerine düşen sorumlulukları var ve bugün buraya katılmış olmamız birbirimizle paylaşımlarımızla çocuklar için üzerimize düşen görevleri tekrar gözden geçirmemiz ve birbirimizden öğrenmemiz anlamında çok kıymetli.

Çocuk hakları, sadece belirli bir grup için değil, toplumun tamamı için hayati bir öneme sahiptir. Bu haklar, çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerini, güvenli bir çevrede yaşamalarını, eğitim almalarını ve kendi düşüncelerini özgürce ifade etmelerini sağlar. Ancak bu hakların güvence altına alınması için hep birlikte çalışmalıyız.

Bu çalıştayın amacı, çocuk alanında yapılan çalışmaların mevcut durumu değerlendirmek, sorunları anlamak ve etkili çözümler üretmektir. Siz değerli katılımcılar, bu süreçte birbirimize sorular sorarak, deneyimlerimizi paylaşarak ve çocukların haklarını savunmak adına iş birliği yaparak bu hedefe ulaşmamıza yardımcı olacaksınız.

Hep birlikte, çocuk haklarına duyduğumuz saygıyı pekiştirelim, bu konuda farkındalık oluşturalım ve çocukları daha iyi bir geleceğe taşımak için güçbirliği yapalım. Bu çalıştayın, çocuk hakları ve çocuklarla yapacağımız çalışmalarımıza yeni bir ivme kazandırmasını diliyorum.

Hepinize katılımlarınız için teşekkür eder, verimli ve anlamlı bir çalıştay geçirmenizi umarım.

Teşekkür ederim.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

I. Oturum

Çocuğun Her Tür Şiddetten Korunma Hakkının Hayata Geçirilmesinde Bildirim Yükümlülüğünün İşlevi

Sevgi Usta

Çocuğa kötü muamele; çocuğun sağlığı, gelişimi veya saygınlığıyla ilgili zarar veya zarar görme tehlikesi yaratan, fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ve sömürünün bütün biçimlerini ifade etmektedir.¹ Çocuklar bu davranışlarla aile içi dahil tüm kapalı bakım, eğitim, koruma, çalışma ortamlarında ve toplumda şiddete maruz kalabilirler. Çocuğun şiddetin her türünden korunma hakkı; yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkıyla ilişkilidir (AYm.17/1). Çocuğun kişi olarak korunmasının anayasal dayanağı; herkesin, kişi dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olmasıdır (AY m.17/1).

Çocuğun korunmasında asli kurum aile ortamıdır ve Anayasa'nın 41. maddesinde, ailenin toplumun temeli olduğu ve ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almanın, teşkilatı kurmanın devletin ödevi olduğu yönünde düzenlenmiştir. Bu maddede 7/5/2010-5982/4 madde ile 2010 yılında değişiklik yapılarak kenar başlığına çocuk hakları ve çocuğun korunması ile ilgili iki fıkra eklenmiştir. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma hakkına sahip olup, anayasal olarak çocukların her türlü istismara ve şiddete karşı korunması amacıyla koruyucu tedbirler alınması devletin ödevidir. Madde gerekçesinde de açık olarak ifade edildiği gibi, tarafı olduğumuz Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile diğer uluslararası belgelerde yer alan ve çocuk haklarıyla ilgili kabul gören evrensel ilkeler, Anayasa metnine dahil edilmekte; her çocuğun himaye ve bakımdan yararlanma hakkı olduğu vurgulanmakta, Devlete, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukların korunmasına yönelik gerekli tedbirleri alma ödevi yüklenmektedir² (TBMM Gerekçe).

Uluslararası insan hakları hukukunda çocuğun her türlü ihmal, zulüm ve sömürüye karşı korunması, 1959 ÇHB'de temel ilke olarak yer almaktadır (ilke 9). Bu ilke, insan kişiliğinin saygınlık ve değeri ile ilişkilendirilmiştir. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde, her çocuğun "*ergin olmayan kişi statüsünün gerektirdiği koruma önlemlerinin alınması hakkı*"na sahip olduğu (m.24/1); Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinde tüm çocukların ana babaları ya da başka koşulları nedeniyle ayırım gözetilmeksizin, özel koruma ve yardım önlemlerinin alınması hakkı düzenlenmektedir (m.10/3).

¹ Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29–31 March 1999. Geneva, World Health Organization, (document WHO/HSC/PVI/99.1)

² TBMM, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde Gerekçeli, Ankara 2011, s.15.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu genel hükümler yanında devlete olumlu müdahale ödevi yükleyen çocuğun her tür şiddetten korunma hakkının çerçevesi, 1995 yılında TBMM tarafından kabul edilen bir kanunla yürürlüğe girmiş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19.maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimal, ihmal ya da ihmalkâr muamele, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muamele olarak tanımlanmış ve koruyucu önlemlerde dikkate alınacak usul belirlenmiştir (ÇHS m.19). Devletin çocuğu şiddetten koruma ödevi; çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar için etkin usulleri de içermelidir (ÇHS m.19/II).

Çocuğun ihmal ve her türlü istismar ve kötü muamele sayılan müdahale ve saldırılara karşı korunma hakkı, önleyici önlem alma ve bu tür muamelelerin mağduru olduğunda da koruyucu önlemlerle çocuğun korunması ve rehabilitasyonunun sağlanmasını ifade eder ve bunu yerine getirmek devletin ödevidir³.

Hukukumuzda çocuğa karşı suç işlenmesi veya çocuğun bakım, eğitim, gözetim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, aile içi, kurum içi ve toplumda şiddete uğraması çocuk yararının tehdit veya tehlike altında olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun aile, okul, işyeri, koruma kuruluşları, gözaltı, tutukevi, 'eğitim evi' gibi kapalı kurumlarda ihmal ve istismarı içeren şiddete veya şiddete uğrama tehlikesi karşılık, çocuk için ana babanın gözetim/ koruma görevi, kapalı kurumlardaki görevlilerin de sorumluluğu söz konusu olacaktır.

8 Medeni Kanun çocuğun koruma ve gözetim görevi esas olarak velayetten kaynaklanan görev-yetki olarak anne /babaya verilmişse de, ana babanın bu görevlerini yerine getirememeleri, yetkilerini kötüye kullanmaları halinde çocuğun korunması için gerekli tedbirleri almakla mahkemeler görevli kılınmış, hakim kontrolü esas alınmıştır. Çocuğun yararının sadece tehdit altında olması halinde de başvurulacak koruma tedbirleri hâkime bırakılmıştır. Hâkim TMK m. sayılan tedbirleri ihmal veya istismarın derecesine göre çocuğun korunması için yararına en uygun tedbiri alacaktır (TMKm.346-348). Çocuğun korunması öncelikli, ana babaya yaptırım ise ikincildir. Hâkimin bu alandaki kontrolünün etkili olabilmesi çocuğun karşı karşıya olduğu şiddetin/korunma ihtiyacının hâkimin bilmesi gereklidir. Öte yandan bu bildirim yapılabilmesi için öncelikle çocuğun yararının tehdit veya tehlike altında olduğunun belirlenmesine yönelik bir teşkilatlanma yoluna gidilmemiştir.⁴

³ ÇHS 19.madde devletlerden çocukları şiddetin her türünden korumak üzere çeşitli, yasal, idari, sosyal ve eğitsel önlemler almalarını istemektedir. II. paragraf, bu tür koruyucu önlemlerin, çocuğun ihmal ve istismara uğraması halinde yapılacaklar kadar, durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteğin sağlanmasının çocuğun şiddet, istismar ve sömürüden korunması açısından uygun düşeceğini belirterek mümkün olan koruyucu önlemleri sıralamaktadır.

⁴Alman Medeni Kanunu "Komün Yetimler Meclisi" namıyla, bir teşkilat derpiş ederek velayet vazifelerini yapamayanları mürakabe ve teftiş etmek ve müdahaleyi icap eden halleri hakime bildirmek vazifesiyle tavsif eylemiştir(BGB md.1675 ve 1849-1852). Ferit H. Saymen(1943), Medeni Kanunumuzda Çocukların Ana Babalarına Karşı Korunmaları, İş Mecmuası, 34.Sayı, İst.1943 (s. 171-185), s.177; Fikret Arık, Resmi veya Mesleki Vesayet Nedir? Adalet Dergisi, 1942.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çocuğa Karşı Şiddet Suçları ve Güvenlik Birimine Gelen Çocuklar ve Mahkemelere Yansıyan Davalar

Sınırlı biçimde yapılan çocuğa şiddet araştırmalarından bilgi edinmek mümkündür. Çocuğa Karşı Şiddet 2020 Durum Raporu'nda; Avrupa ülkelerinde çocuğa karşı şiddet konusunda yapılan çalışmalara göre, düşük oranların genellikle İskandinav ülkelerine ve yüksek oranların ise Doğu Avrupa ülkelerine ait olan istatistiklere göre; çocukların %5-35'inin evde ciddi şiddete; %4-9'u ciddi psikolojik istismara, her üç çocuktan biri ciddi aşığlayıcı muameleye, kız çocuklarının %15-30'u ve erkek çocuklarının %5-15'i cinsel istismara maruz kaldıkları ifade edilmektedir. İstismarların büyük oranda ev dışında gerçekleştiği ve çocukların %3-15'i ciddi ihmale uğradığı ve çocukların %8-25'i aile içinde yetişkinlerin şiddetine tanıklık etmiştir⁵. Türkiye'de yapılan araştırmalardan, UNFPA-TKDF **Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi Raporu** çerçevesinde yapılan; 28 bin 198 aramaya göre şiddete maruz bırakılan her 10 kişiden 8'i kadın, her 10 aramadan birinde hem kadına hem çocuğa yönelik şiddet raporlanmıştır. Şiddete maruz bırakılanların yüzde 73'ü evli, yüzde 12'si bekar ve yüzde 7'si de boşanmış kişilerdir. Şiddete maruz bırakılanlar büyük oranda 31-55 yaş arasındadır (%42). Bunu 19-30 yaş grubu (%37) takip etmektedir. Aramalardan elde edilen verilere göre, çocukların şiddete maruz bırakılma oranı, 2012 sonrasında yüzde 7'den yüzde 17'ye, pandemi ile birlikte de yüzde 18'e kadar yükseldiği ifade edilmektedir. Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı'na gelen aramaların analizine göre; failerin yüzde 90'ı erkek, kadın ve erkeklerin birlikte şiddet uyguladığı vakaların oranı ise yüzde 3, failleri ise en yüksek oranda 'eş' (%63), sonra da aile üyesidir (%21). Failin 'aile üyesi' olduğu durumlarda, 10 vakadan 3'ünde fail baba iken (%29), 2'sinde diğere aile üyeleri (%19), diğere 2'sinde doğrudan kardeştir (%16). Şiddet faillerinin yüzde 38'ini orta yaş grubu (31-55 yaş), yüzde 34'ünü gençler (19-30 yaş) oluşturuyor. Gelen aramalara göre, en yaygın olarak fiziksel (17601), duygusal (15059), sosyal (5608), ekonomik (4346) ve cinsel (1456) şiddet uygulanmıştır. Fiziksel şiddete maruz bırakılanların yüzde 79'u kadınlar, failer ise büyük oranda 'eş'tir (%68). Yapılan araştırmalara göre, şiddet vakalarının yüzde 8'i cinsel şiddet olup, cinsel şiddete maruz bırakılanların yüzde 73'ü kadınlar, yüzde 11'i kadınlar ve çocuklar ve yüzde 10'u ise kız çocuklarıdır⁶.

⁵ Uluslararası Çocuk Merkezi, Türkiye'de Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu, Ankara 2020;

<http://www.cocukhaklarizleme.org/storage/app/uploads/public/5fc/746/7d5/5fc7467d5fc0c660761537.pdf> s.12

⁶ <https://turkiye.unfpa.org/tr/ev-ici-siddet-raporu-basin-bulteni> (21 Haziran 2023); Hümanist Büro Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi şiddet araştırması için bkz. <https://humanistburo.org/dosyalar/humdosya/Turkiyede%200-8%20Yas%20Arasi%20Cocuga%20Yonelik%20Aile%20Ici%20Siddet%20Arastirmasi.pdf>; Çocuğa Şiddeti Önlüyoruz 2017 Raporu için:

<http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/5cd/854/ace/5cd854acef9ac406674473.pdf>

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bildirim Yükümlülüğü;

Anayasal olarak çocuğun korunmasında görevli kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır. Ancak kurum sadece il müdürlükleri olarak illerde örgütlenmiş, bildirim halinde harekete geçen ve mahkemeye başvuran bir kurum olarak yapılandırılmıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nda bu görev açık olarak ifade edilmiştir. Kanuna göre, çocuğun korunması için adli ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlü kılınmıştır. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimselere çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilme hakkı verilmiştir.

Çocuğa koruyucu tedbir uygulanmasını gerektiren fiziksel ve cinsel içerikli şiddet Türk Ceza Kanuna göre suçtur ve çocuk mağdur ve tanık olarak, Ceza Muhakemeleri ve Çocuk Koruma Kanunu'ndaki usule göre ceza yargılamasında yer almaktadır.

2021 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 Çocuk İstatistiklerine göre; sadece güvenlik birimlerine 186 bin 14 çocuk, suç mağduru olarak gelmiş veya getirilmiştir. Suç mağduru olarak güvenlik birimlerine getirilen çocukların %57,4'ü yaralama, %13,1'i cinsel suçlar, %12,4'ü aile düzenine karşı suçlar, %4,5'i tehdit, % 12,6'sı bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur olmuştur⁷. Adalet Bakanlığı 2021 Adalet Sicili verilerine göre; yukarıda sayılan çocuklara karşı suç oluşturan fiillerden dolayı açılan dava sayısı ve dava sonucu verilen mahkûmiyet sayısı, failerin cinsiyeti ve yaş aralığı ve vatandaş olup olmamasına göre gösterilmiştir.

10

	Açılan Dava ve Mahkûmiyet Sayısı	Fail 12-14 Yaş:		Fail 15-17 Yaş		Fail +18 TC		Fail + 18 Yabancı	
		E	K	E	K	E	K	E	K
Çocukların cinsel istismarı TCK m.103 ⁸	20.459 Mahkûmiyet sayısı:11	2.442	62	1.940	31	14.021	374	378	191
Reşit olmayanla cinsel ilişki TCK m.104 ⁹	1.738 Mahkûmiyet sayısı: 45	60	5	251	3	1.295	32	83	9
Kötü muamele TCKm.232 ¹⁰	1 630 Mahkûmiyet sayısı: 95	-	-	-	3	941	500	83	103

⁷ Yayın 2022

⁸ T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.124

⁹ T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.124

¹⁰ T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.95

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Aile yükümlülüğü TCKm.233 ¹¹	hukuku ihlali	1	158	-	-	1	-	750	375	16	16
Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması TCKm.234 ¹³		4.498	Mahkûmiyet sayısı: 457	35	10	168	19	3.421	754	65	26

Çocuğa karşı işlenen suçlarla ilgili Türk Ceza Kanunu'nda genel bir bildirim yükümlülüğü ve yaptırımı düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 98. maddesinde yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, 278. maddesinde işlenmekte olan veya işlenmiş olan suçu bildirme suç olarak düzenlenmiş; mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması ise ağırlaştırıcı sebep sayılmıştır.

Bu hükümlerle vatandaşlara suçla mücadelede toplumsal sorumluluk bilinci yüklemek amacıyla, bütün vatandaşlara işlenmekte olan ve icrası tamamlanmış olan suçları bildirme yükümlülüğü getirilmiş ve buna aykırı davranış yaptırımı bağlanmıştır. Kişilerin hukuka aykırı fiilleri bildirmeleri toplumun bu eylemler karşısında tepkisiz kalmamasını sağlayacağı gibi, kamu düzeninin korunması ve devletin adli fonksiyonlarını eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesini de sağlayacaktır.¹⁴

11

Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenen kamu görevlileri (TCK m.279); görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşan -hekimin, tedavi ve sır saklama yükümlülüğü ile hasta haklarına ilişkin ilkeler açısından önemli çelişkiler doğuran- sağlık mesleği mensuplarına da bildirim yükümlülüğü kamusal görev olarak getirilmiştir(TCK m.380).¹⁵

2021 Adalet İstatistiklerinde¹⁶ 2021 Adalet İstatistiklerine göre bu maddelerin ihlali iddiasıyla açılan dava sayısı; yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi toplam 218¹⁷; suçu bildirmeme suçu bakımından toplam 253; kamu görevlisinin suçu bildirmemesi 341; sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi toplam 33'tür. Ancak suçların hangi yaş grubuna karşı işlendiği konusunda bir veri bulunmamaktadır.

¹¹ T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.95

¹² T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.127

¹³ T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021, s.95

¹⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Türk Ceza Kanunu*, 5. Cilt Ankara 2009.

¹⁵ Çocuk Koruma Kanunu'nun 44. maddesinde, kanun kapsamında görev yapan görevleri ve sıfatları sebebiyle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'daki özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olan kamu görevlileri için çocuk lehine önemli bir istisna getirilmiştir. Çocuk Koruma Kanunu kapsamına giren görevlerle bağlantılı olarak bu kamu görevlileri yargılanmaları için kurum iznine tabi değildirler.

¹⁶ 2021 *Adalet İstatistikleri*, Yayın 2022,

¹⁷ 2017 yılında, Türkiye'de, TCK m. 98 hakkında açılan 154 davanın 56'sı mahkûmiyetle sonuçlanmıştır. Genel toplam: 218 – (197 E. -21 K.) 12-14 :1 (E) 15-17 (14 E.) +18 (172 E. 19 K)

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çocuklara karşı işlenen suçlarda; toplum, kamu ve sağlık görevlilerine yüklenen bildirim yükümlülüğünde çocuklara karşı yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin sayısı konusunda ayırıştırıcı veri bulunmamaktadır. Yukarıdaki tabloda yer alan 2021 Adalet İstatistiklerine göre; çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, kötü muamele, aile hukuku yükümlülüğü ihlali, çocuğun kaçırılması ve alikonulması iddiasıyla açılan davalar ve karara bağlanan dava sayıları arasındaki farkın yüksekliği dikkate alındığında bildirim ve dava açılmasına rağmen karara bağlanan dava sayısının oransal azlığı çocukların korunabilirliği aleyhine önemli bir veri teşkil etmektedir.

Oysa 2022 Adalet İstatistiklerine göre, Çocuk Koruma Kanunu'ndaki adlandırmayla "suça sürüklenen çocuklara" karşı açılan davalar ve mahkûmiyet oranları karşılaştırıldığında karşımıza başka bir tablo çıkmaktadır.

Cumhuriyet başsavcılıklarında soruşturma evresinde suça sürüklenen çocuklar dosya ve suç sayıları	Toplam dosya 294.804 Yıl içinde açılan 171.890	Suça sürüklenen çocuk 200.096 (toplam)	110.041 (kovuşturmaya yer olmadığı) 5.583 (yetkisizlik) 120 (görevsizlik) 3.218 (Diğer Kararlar)	74.084 (kamu davası açılan) 7.050 (Birleştirme)
Çocuk Ağır Ceza mahkemelerinde dosya, sanık ve suç sayıları, 2022	Toplam Dosya: 10.105 Yıl içinde açılan: 5.098	Toplam Sanık: 12.544	Toplam Suç 24.276	
Çocuk Ceza mahkemelerinde dosya, sanık ve suç sayıları, 2022	Toplam Dosya: 81.514 Yıl içinde açılan 173.652	Toplam Sanık: 45.718	Toplam Suç: 173.652	

Çocuklara karşı işlenen suçlarda açılan dava sayısı 29.483, verilen mahkûmiyet sayısı 758 iken; Cumhuriyet Savcılıklarında soruşturma evresinde, çocuk ağır ceza ve çocuk cezada geçen yıllardan devredilenle toplam 386.423 dosya; sadece 2021 yılı içinde ihbar edilen 258.358 çocuk ve haklarında 350.640 dosyada suç iddiası bulunmakta, 81.134 dosya için kamu davası açıldığı görülmektedir.

Bütünsel olarak bakıldığında ülkemizde yargıya yansıyan çocuğa karşı şiddette açılan dava sayısı ve mahkûmiyet oranı ile, suç işlediği ihbarı ile yargı sürecine giren çocuk sayısında ciddi bir fark görülmektedir. Bu farkın sebeplerinin araştırma konusu yapılması gereğini bir

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

kenara bırakarak, ülkemizde çocukların şiddetten korunması konusundaki toplumsal ihmalin mevcudiyetini ilk bakışta söylemek mümkündür. Suç işlediği iddiası ile savcılığa gelen 294 804 çocuğun 110.041'i hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmiş olması, bu çocukların korunmasız bırakılmış olduğu, savcılığa gelme sebepleriyle ilgilenilmediği anlamını ifade etmektedir. Tüm kolluk, savcılık, mahkemelerin çocuk yararını tehdit eden bir durumla karşılaştıklarında çocuğun korunması için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bildirim yükümlülükleri bulunmaktadır. Bir çocuğun bile, aile içi şiddet, kurumsal şiddet ve sokaktaki şiddet ile karşı karşıya olması; ülke sınırları içindeki tüm çocuklar üzerinde ahlaki ve hukuki, bireysel ve mesleki sorumlulukları olan tüm yetişkinlerin bu görevlerini ihmal ettiklerini ve buna göz yumulduğunu göstermektedir. Ülke olarak sadece verilere yansıyan çocuk sayıları bile çocuklarını geniş ölçüde koruyamayan bir toplum olduğumuzu ortaya koymaktadır: Kanunla düzenlenmese de çocuğunu koruyamamanın, toplum için ahlaki bir utanç suçu olarak kabul edilmesi, bu konuda bir adım atabilmek için önemli görünmektedir.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türkiye'nin İlk Çocuk Üniversitesi Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü

Prof. Dr. Figen GÜRSOY (Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi)

Bil.Uzm. Esra BEKER (Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi)

Çocukların erken yaşta bilim ile tanışması, bilim okuryazarlığı edinmesi, bilimsel düşünme, sorgulama, eleştirel yaklaşım becerilerin kazanması ve tüm bunların sanatın desteği ile gerçekleştirilmesinin önemli olduğu gerçeğinden hareketle çocuk üniversiteleri oluşturma çalışmaları başlamıştır.

Toplumların geleceğini oluşturan çocukların okul dışı öğrenme ortamlarında özellikle bilginin kaynağı olan üniversitelerde bilgi ve bilim insanlarıyla buluşması, onların sosyal, kültürel ve bilimsel anlamda desteklenmelerinin yanı sıra bilginin doğasına dair bilgi edinmeleri açısından da oldukça önemlidir.

Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi (Çocuk Üniversitesi) Koordinatörlüğü çocukların üniversiteyi tanımalarını, bilim ve sanatın eğlenceli boyutuyla tanışmalarını sağlamak amacı ile Ankara Üniversitesi bünyesinde 2007 yılında TÜBİTAK Bilim ve Toplum Daire Başkanlığı'nın destekleri ile Toprak Bilim Okulu ve Yaratıcı Fikirler projeleri ile başlamıştır. Bu programlar öncülüğünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bölümü'nün katkıları ile "Yaşam Bilimleri Okulu" programı oluşturulmuş olup 27 Ocak-6 Şubat 2009 tarihleri arasında drama ve spor destekli kış kampı olarak uygulanmıştır. Ocak – Nisan 2009 tarihleri arasında, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü'nün katkıları ile Küçük Bahçıvanlar, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü'nün katkıları ile Gökbilim Okulu programları oluşturulmuştur. Şubat 2009'da EUCU.NET'e (Avrupalı Çocuk Üniversiteleri Ağı) üye olunmuştur. Bu ağa bağlı olan ülkeler ile bilgi alışverişinde bulunularak çalışmalar sürdürülmüştür. Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü, Danimarka'daki Kopenhag Üniversitesi Çocuk Üniversitesi ile iş birliğine devam edilmektedir. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü'nün desteği ile Yenilikçi Bilim Eğitimi Yöntemleri: Çocuk Üniversitesi projesi Mayıs 2009'da kabul edilmiş ve bu tarihten itibaren Çocuk Üniversitesi çalışmalarına başlamıştır.

Tüm bu gelişmeler çerçevesinde yapılan Ankara Üniversitesi Çocuk Üniversitesi 17 Haziran 2009 tarihinde eğitim programlarının atölye çalışmalarının da yer aldığı bir panayır ile çocuklara kapılarını açmıştır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğünün;

Vizyonu

Çocukların bilime olan ilgi ve meraklarını artırmak ve farkındalık oluşturmak amacı ile çocukların üniversiteyi tanımalarını, bilim ve sanatın eğlenceli boyutları ile tanışmalarını sağlarken üniversitenin toplumla bağlarını güçlendirmektir.

Misyonu

Çocukların sosyal kültürel ve bilimsel anlamda gelişmelerini desteklemek, farklı yaş gruplarındaki çocuklarla farklı birikimlere sahip insanları bilimle buluşturmak, bilimsel bilginin yaratıcılığı ve yaratıcı düşüncüyü destekleyecek biçimde paylaşılmasını desteklemek, bilim ve sanatı çocuklar için yeni ve çekici bir yolla somut hale getirmektir.

Amaçları

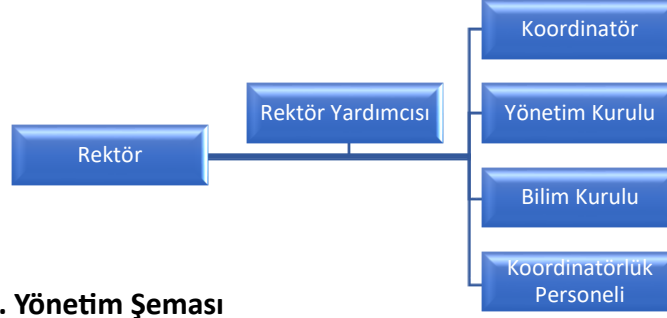
Çocuk Bilim Merkezi (Çocuk Üniversitesi) Koordinatörlüğü'nün temel amacı çocukların üniversiteyi tanımalarını, bilim ve sanatın eğlenceli boyutuyla tanışmalarını sağlamaktır. Bu temel hedef doğrultusunda;

- Üniversitenin toplumla bağlarını güçlendirmek,
- Yakın gelecekte toplumda söz sahibi erişkin bireyle olarak yer alacak olan çocukların sosyal, kültürel ve bilimsel anlamda gelişmelerini, bilginin doğasına dair bilgi edinmelerini sağlamak,
- Toplumdaki yansımalarıyla birlikte çarpan etki yaratması,
- Çocuklara yaparak, yaşayarak ve eğlenerek, bilimsel ve eleştirel düşünme, yaratıcı olma, yargılama, sorgulama, soru sorma, merak duyma, sorun çözme gibi becerileri kazandırmak,
- Bilimsel bilginin yaratıcılığı ve yaratıcı düşüncüyü destekleyecek biçimde paylaşılmasını desteklemek,
- Bilim ve sanatı çocuklar için yeni ve çekici bir yolla somut hale getirmek,
- Bilim ve sanatın bir grup insanın tekelinde ve yaşamın dışında bir alan olmadığı, tersine gündelik yaşamın hemen her alanında herkesi ilgilendiren konular arasında olduğunu gösterebilmek,

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• Bilimin ulaşılamaz olduğu ya da sanatın bireyin gelişiminde önemli bir yeri olmadığı gibi önyargıları yıkabilmek amaçlanmıştır.

Yönetim Şeması

Şekil 1. Yönetim Şeması

Koordinatör, Koordinatörlüğün genel çalışmaları esas alınarak, Ankara Üniversitesi'nde görev yapan, koordinatörlükte yürütülen etkinlikler konusunda bilgi ve deneyim sahibi olan öğretim üyeleri arasından, Rektör tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir.

Yönetim Kurulu, Koordinatörlük adına yürütülen programların yürütücülerinden son bir yıl içerisinde etkin olarak program yürütmüş olanlar arasından seçilen 2 program yürütücüsü, Bilim kurulunda görev yapan farklı bilim dallarında çalışan üyeler arasından seçilen 2 öğretim elemanı olmak üzere toplam 4 üyeden oluşur. Kurul üyeleri iki yıl süre ile Rektör tarafından görevlendirilir.

Bilim Kurulu, Koordinatörlük adına yürütülen programların yürütücüleri, Koordinatörlük personeli ile Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden 3, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişim Bölümü'nden 2 ve Çocuk Bilim Merkezi'nin çalışma alanlarında bilgi ve deneyim sahibi 2 öğretim elemanından oluşur. Bilim kurulu üyeleri Rektör tarafından iki yıl süre ile görevlendirilir. Bilim kurulu, Koordinatörün yazılı daveti üzerine yılda en az iki kez toplanır ve salt çoğunluk aranmaksızın öneri niteliğinde kararlar alır.

Genel İşleyiş ve Faaliyetler

Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü, üniversitemiz fakültelerinde öğretim üyesi olarak görev yapan program yürütücülerimiz aracılığıyla başta sosyal dezavantajlı çocuklar olmak üzere toplumun her kesiminden çocuğa gerek bilim okulları gerekse bilim şenlikleri ile gönüllülük esasına dayalı ücretsiz olarak eğitim vermektedir. Aynı zamanda bilim okullarımız ile sadece çocuklara değil, çocuk ile çalışan uzmanlara ve farkındalık sahibi olmak isteyen tüm kurum, kuruluş, dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşlarına da eğitimler vermektedir. Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğünde, bilim okulları ve bilim şenlikleri ile sürdürülen etkinliklerimizin yanı sıra ulusal ve uluslararası çeşitli projelerle de yürütülmektedir. Çocuk Üniversitesi bünyesinde 20 bilim okulu bulunmaktadır. Bu bilim okulları alanlarına göre 5-16 yaş arası çocuklara yarım gün ya da tam gün olarak eğitimler vermektedir. Eğitimler, ilgili alanda çalışmalarını sürdüren öğretim üyeleri tarafından program hazırlama ilkelerine uygun olarak hazırlanmakta ve yönetim kurulu kararı ile faaliyete başlamaktadır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bilim Okulları

1. Aranızda Matematiği Sevmeyen Var mı?

Yaş Grubu: 6-14, **Eğitim Süresi:** 1 Gün

"Aranızda Matematiği Sevmeyen Var mı?" programının amacı öğrencileri matematik bilimi ile tanıştırmaların yanında, öğrencilerin matematiğin yaşamımızdaki yerine ilişkin bilinç geliştirmelerini, bilimin günlük yaşamla bağlantısını kurmalarına, bilimin doğasını, bilimsel yöntemi keşfetmelerine, matematiğin sanatla ve sporla olan ilişkisini fark etmelerine ve eğlenerek bilimin canlı yüzüyle tanışmalarına yardımcı olmayı sağlamaktır.

2. Böcek Şenlik Okulu

Yaş Grubu: 5-15 Yaş, **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü Entomoloji Anabilim Dalı tarafından Böcek Şenlik Okulu (BÖŞO) kurulmuştur. BÖŞO ile doğanın en büyük canlı grubu olan böcekler hakkında toplumu bilinçlendirmek ve böcekleri tanıtarak sevdirmek ve bu şekilde böcek farkındalığı yaratmak amaçlanmıştır.

3. Düşünen Baykuşlar: P4C

Yaş Grubu: 12-14 Yaş, **Eğitim Süresi:** 4 Yarım Gün

Çocuklar İçin Felsefe Programı etkinlikleri öncelikle çocukların birbirini tanıma, kendini bir diğerine ifade etme ve diğerini dinleme, onun düşüncelerine kulak vermesinin önemini kavratmayı amaçlamaktadır.

4. Dünyamızı Kim Sarsıyor?

Yaş Grubu: 12-14 Yaş , **Eğitim Süresi:** 1 Gün

"Dünyamızı Kim Sarsıyor?" programının hazırlanmasındaki amaç, öğrencilerin deprem sırasında yer içinde neler olduğu ve yeryüzüne nasıl yansıdığı konusunda farkındalıklarını artırmak, depremden önce gerekli önlemleri almalarını ve deprem olduğu sırada güvenliği sağlayacak şekilde hareket etmelerini sağlamaktır.

5. Gökbilim Okulu

Yaş Grubu: 10-14 Yaş , **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Bu programın amacı evrende yer alan gök cisimlerinin oluşumunu anlatmak uzayın nasıl gözlendiğinin ve uzay bilimleri ile ilgili teknolojik yenilikler konusunda bilinçlendirmektir. Ayrıca , çocuklarda gökbilim olaylarına karşı merak duygusu uyandırarak, bilimsel araştırma ve inceleme alışkanlığı kazandırmaktır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

6. Küçük Bahçıvanlar

Yaş Grubu: 10-11 Yaş , **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Çocuklarımıza, bitki yetiştirme, toprakla doğrudan temas, doğal kaynaklarımızın korunması ve sürdürülebilirliği konularında temel yaşamsal bilgilerin kazandırılması ve beslenmede sebze ve meyvelerin önemi vurgulanarak, sağlıklı beslenmenin temellerinin atılması amaçlanmıştır.

7. Ben Bir Veteriner Hekimim

Yaş Grubu: 8-12 Yaş , **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Bu programda amaçlanan; yaşam zincirinin en önemli halkası olan hayvanları, çocuklara çeşitli görsel, işitsel eğitim paketleriyle, çocukların hayvanlar ve doğayla ilgili temel olguları, yaşayarak fark etmelerini sağlamaktır.

8. Minik Dostlarım Böcekler

Yaş Grubu: 6-12 Yaş , **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Bitkilerimiz üzerinde doğal bir koruma sağlayan Biyolojik Mücadele ile faydalı böcekler ve tarım ve orman alanlarında zararlı olan böcekler anlatılmaktadır.

9. Su Okulu

Yaş Grubu: 8-14, **Yaş Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Su Okulunda doğal kaynaklarımızdan birini teşkil eden sucul ekosistemlerin tanıtılması, sevdirmesi ve korumaya yönelik olarak öğrencilerin bilinçlendirilerek bir alt yapı oluşturulması amaçlanmaktadır.

10. Beyin ve Öğrenme Okulu

Yaş Grubu: 10-16 Yaş , **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Bu programın amacı; 10-16 yaş grubundaki öğrencilerin beyinlerini tanıyarak, öğrenmenin çeşitli etkinliklerle dikkati çekici ve eğlenceli hale getirilmesiyle daha kalıcı olacağını ortaya çıkarmaktır.

11. Toprak Bilim Okulu

Yaş Grubu: 10-12 Yaş , **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Öğrencilerin toprağa dokunarak bilimin doğasını eğlenerek öğrenebileceklerini göstermek, toprak bilimiyle tanıştırmak ve temel kavramları ana hatlarıyla anlamalarını sağlamaktır.

12. Yaşam Bilimleri Okulu

Yaş Grubu: 10-12, **Yaş Eğitim Süresi:** 1 Gün

Yaşam Bilim Okulu'nun amacı, öğrencilerin gelecekteki sorumluluk bilincini geliştirmek, öteki kavramından arındırmak, bilim kültürünü ve üniversite kavramını somutlaştırmaktır.

13. Yaşamın Şifresi DNA

Yayımcı İzmir Ekonomi Üniversitesi

ISBN 978-625-6001-03-9 **Copyright** © 2024

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yaş Grubu: 8-14 Yaş, **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Program kapsamında katılımcılara; özellikle genetik materyal, kalıtımın temel şifresi DNA, şifrenin fenotipe etkisi gibi temel moleküler biyolojik terimler ve kavramların kazandırılması; canlılığın en küçük parçası hücre anlatılarak mikroskopta bir hücreli canlıların incelenmesi, görüntü bulma, görüntüyü netleştirme ve ışık ayarı gibi temel ışık mikroskobu kullanma becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

14. Mimarlık Okulu

Yaş Grubu: 5-6 Yaş, **Eğitim Süresi:** 10 Yarım Gün

Mimarlık Okulu çocuklara, tasarıma ilişkin bilgi ve becerileri kazandırmayı onları içinde buldukları öğrenme mekanlarını kendilerinin tasarlayabildiği, içinde yaşadıkları kültürel ve doğal dünyaya duyarlı bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır.

15. Bilgi Kaynağı Kitaplarım

Yaş Grubu: 11-15 Yaş, **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Bu programda çocukların bilişsel, dil, sosyal duygusal ve motor gelişimlerine katkı sağlanmasının yanı sıra çocuklarda kitap sevgisini aşılama ve desteklemek, dinleme yeteneğini geliştirmek, edebi ve estetik değerlerin oluşumuna katkı sağlamak, çocukların yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun kitaplar sunmak, kitapların bir eğlence ve bilgi kaynağı olduğunun anlaşılmasını sağlamak amaçlanmıştır.

16. Vücudumuzun Bilmecesini Çözelim

Yaş Grubu: 9-12 Yaş, **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

"Vücudumuzun Bilmecesini Çözelim" programının amacı; çocuklara insan vücudunun temel yapısını organların ve sistemlerin işleyişini, insan vücudunun yapısını, hareketin oluşumunu, solunum, sindirim, boşaltım ve dolaşım sistemlerini, erkek kadın üreme sistemlerini, duyu organlarını kendi yaş gruplarına göre basitçe ve görseller kullanarak anlatmaktır.

17. Fotoğrafın Büyüsü

Yaş Grubu: 12-14 Yaş, **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Bu çalışmada da 12-14 yaş grubundaki çocukların, analog fotoğraf ve karanlık oda çalışmalarının ilgi çekici taraflarını deneyimlemeleri sağlanarak, daha önce bilgi sahibi olmadıkları öngörülen bu fotoğraf anlayışıyla tanışmaları amaçlanmaktadır.

18. Tabağımdaki Bilim

Yaş Grubu: 8-10 Yaş, **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Yürütülen bu programda çocuklarda hem sağlıklı beslenme bilincinin oluşturulması hem de besinlerin çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri konusunda farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

19. Kültür Koruyucuları

Yaş Grubu: 9-12 Yaş, **Eğitim Süresi:** Yarım Gün

Bu programda; kültür varlıklarının öneminin kavranması, günümüzle aralarında bağ kurulması, günümüze ve geleceğe katkılarının anlaşılmasını sağlayıcı bütüncül bir eğitim programıyla çocuklara; koruma ve sahiplenme bilincinin aşılması planlanmıştır.

20. Değerler Eğitimi

Yaş Grubu: 11-14 Yaş, **Eğitim Süresi:** 1 Gün

Bu programda çocuklarla çeşitli eğitim teknikleri aracılığı ile eğlenirken eleştirel düşünmeyi, yaratıcılığı geliştirmeyi, karar verebilme becerisini desteklemeyi, problem çözmeye odaklanmayı ve böylece eğitimin her aşamasında aktif olan çocuğun, kendi değer sistemini oluşturmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Gerçekleştirilen Projeler

- Ankara Üniversitesi BAP projesi (2009-2012)
- TÜBİTAK 4004 Bilim Toplum Programları Kapsamında;
- Toprak Bilim Okulu (2009-2012)
- Toprak, Çevre ve İklim Değişikliğini Öğreniyorum (2011)
- İlköğretimde Böceklerle Ekoloji Eğitimi (2011)
- Tasarruf Dedektifleri Uygulamalı Eğitim Programı (2011)
- Aranızda Matematiği Sevmeyen Var mı? (2011)
- Dünyamızı Kim Sarsıyor? (2012)
- Su Okulu (2012 AB 7. Çerçeve- Researchers Night/eVERYscience (2013)
- Horizon 2020- Let's Do The Science (2014-2015)
- Ankara Kalkınma Ajansı- Çocuk Dostu Sokak (2013-2014)
- Ankara Kalkınma Ajansı- Bilim Üniversitede Çocuklarla Buluşuyor! (2014-2015)
- Ankara Kalkınma Ajansı-Mamak Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması (2016)
- Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
- Ankara Çocuk Üniversitesi Bilim Programlarının Değerlendirilmesi (2017)
- TÜBİTAK 4007- Ankara Bilim Şenliği (2017)

Bilim Şenlikleri

- TÜBİTAK 4007- Ankara Bilim Şenliği (28- 29 Eylül 2017)
- "Dünyayı Merakla Keşfediyorum" Bilim Şenliği (5-6 Ekim 2018)

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Çocuk Üniversitesi Bilim Şenliği (24 Eylül 2019)
- BİLİM-NESİL FEST (Nesillerarası Bilim ve Oyun Festivali, 2022)
- "Meclis Bahçesi Çocuk Bahçesi" Bilim Şenliği (18-20 Nisan 2022, TBMM Bahçesi)
- "Meclis Bahçesi Çocuk Bahçesi Bilim Şenliği" - Deprem Bölgesi(17-18-19 Nisan 2023, Adıyaman, Kahramanmaraş, Hatay)
- "Meclis Bahçesi Çocuk Bahçesi" Şenliği (23-24-25-26 Nisan 2023, TBMM Bahçesi)
- "Medeniyetlerin Doğduğu Topraklardan Cumhuriyetimizin 100. Yılına..." Bilim Şenliği (6 Ekim 2023, Gordion Antik Kenti)

Çocuk Üniversitesi kurulduğu günden bugüne kadar sadece bilim okullarımız aracılığı ile 61.675 kişiye ulaşmıştır. Bununla birlikte her yıl yapılan geleneksel bilim şenlikleri ile binlerce çocuğa ulaşılmaktadır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II. Oturum

Bir Çocuk Katılım Örneği Olarak İzmir Çocuk Belediyesi Modeli **Sosyolog Deniz KESİMLER ÇAKAL (İzmir Büyükşehir Belediyesi)**

Herkesine Merhaba,

İzmir Büyükşehir Belediyesi Çocuk Belediyesi Şube Müdürlüğü olarak İzmir’de yaşayan tüm çocuklar için, çocuk haklarının etkin bir şekilde hayata geçirilmesini önemsiyor ve bu bakış açısıyla 5 farklı faaliyet alanında güçlendirici, destekleyici ve geliştirici faaliyetler yürütüyoruz. 0-3 yaş aralığı için “Hoşgeldin Bebek” ve “İzmir 95” , 3-5 yaş aralığı için “Masalevleri”, 6-14 yaş aralığı için “Çocuk Faaliyet Merkezleri”, 9-14 Yaş aralığı için “Çocuk Belediyesi” ve 0-18 yaş “Savunuculuk Çalışmaları” ile İzmir’de yaşayan her yaş grubundan çocuk için hizmet üretiyoruz.

İzmir Çocuk Belediyesi, çocukların yerel yönetim süreçlerine aktif olarak katılımlarını sağlamayı amaçlayan bir “çocuk örgütlenme modeli” dir. Katılımı, çocuğun kendini etkileyecek kararlara dâhil olması için güçlendirilmesini ve kapasitesinin artırılmasını teşvik eden bir süreç olarak görür. Katılım ayrıca kendini, düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü ve temel hakları içerir. “Çocuk Dostu Kent” yaklaşımıyla çocuk dostu kentlerin inşa sürecinde yerel yönetimlerde çocuklara yer verir.

22

İzmir Çocuk Belediyesi modelinde amacımız çocukları yerel yönetim mekanizmalarına dâhil ederek etkin özneler konumuna taşımak ve bu sayede çocuklar için gerçekleştirilen hizmetlerin ve çocukların temas ettiği kentsel alanların çocuklar tarafından yapılandırılmasını sağlamaktır.

İzmir Çocuk Belediyesi Yönetim Modeli

23 Haziran 2023 tarihinde gerçekleştirdiğimiz çalıştayda “İzmir Çocuk Belediyesi nasıl yönetilsin?” sorusunu çocuklara sorduk.

25 çocuğun katılımıyla 3 oturum şeklinde gerçekleşen çalıştay sonunda İzmir Çocuk Belediyesi yönetim modeli çocukların kararıyla belirlenmiştir.

Çalıştayda çocuklardan biri başkanlık, diğeri sözcü temsiliyeti olmak üzere iki model arasında bir tartışma yürütmeleri ve karar vermeleri istenmiştir. Çalıştay sonunda yapılan oylamada 20’ye karşı 5 oyla, İzmir Çocuk Belediyesinin, tüm çocukların yetki ve sorumlulukları birlikte paylaştığı, doğrudan demokrasi modeliyle yönetilmesine karar verilmiştir.

Çalıştayın ardından “İzmir’de Çocuklar Yönetimde” sloganıyla İzmir’de yaşayan çocukları yerel yönetim mekanizmalarına dâhil olmaya davet ettik.

4 Ağustos – 25 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşen başvuru sürecinin ardından, 26 Ağustos 2023 tarihinde gerçekleşen kura çekimiyle üyelerini belirlemiş ve çalışmalarına başlamıştır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kura çekimi; İBB Meclis Salonunda Çocuk Belediyesi'nde yer almak için başvurmuş tüm çocukların katılımı huzurunda gerçekleştirilmiştir. .

Çocuklar, içlerinde «Asıl Üye», «Yedek Üye» ve «Çocuk Belediyesi Gönüllüsü» görevlerinin bulunduğu kapalı zarfları çekerek görevini belirlemiş oldular.

Kura sonunda 100 asıl, 50 yedek üye belirlendi. 61 çocuk gönüllü üyemiz olarak görev almaktadır. Kurada asıl üye görevi çeken çocuklar velileri ile birlikte tanışma ve kayıt toplantılarına davet edilmişlerdir.

Yapılan toplantılarda İzmir Çocuk Belediyesi işleyişi ayrıntılı olarak paylaşılmış; çocukların ve velilerin soruları açıklıkla yanıtlanmıştır.

Çocuklara komisyonlar tanıtılmış, hangi komisyonda yer almak istediklerini belirtmelerine yönelik bir form doldurmaları istenmiştir.

İzmir Çocuk Belediyesi Komisyonları

İzmir Çocuk Belediyesi asıl üyeleri 4 ayrı komisyon başlığı altında çalışmalarını yürütmektedir; bunlar Kentsel Haklar Komisyonu, Sosyal Etkinlikler Planlama Komisyonu, Doğa ve Ekoloji, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarıdır.

Kentsel Haklar Komisyonu: İzmir'de yaşayan her çocuğun herhangi bir nedenle herhangi bir ayrımcılığa uğramadan kentsel hak ve hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasına yönelik çalışmalar yürütür. Kentsel Haklar Komisyonunun alt çalışma başlıkları;

- *Ayrımcılık / Farklılıklara Saygı
- *Toplumsal Cinsiyet
- *Ulaşım
- *Kent Mobilyaları
- *Parklar'dır.

Sosyal Etkinlikler Planlama Komisyonu; kentte yaşayan çocukların boş zamanlarını nitelikli ve özelliklerine uygun şekilde değerlendirebilmelerine yönelik ihtiyaç belirleme, sanatsal ve kültürel etkinlikler planlama çalışmaları yürütür. Sosyal Etkinlikler Planlama Komisyonunun alt çalışma başlıkları;

- * Boş zaman değerlendirme
- * Kültür ve sanat
- * Alternatif eğitsel çalışmalar
- * Sportif faaliyetler'dir.

Doğa ve Ekoloji Komisyonu; çocukların yaşadıkları dünyanın çevresel koşullarını değerlendirerek, sürdürülebilir çözümler üretebildikleri, yaşamlarını doğrudan etkileyen iklim krizi ile ilgili çalışmalar yürütür. Doğa ve Ekoloji Komisyonunun alt çalışma başlıkları;

- * İklim krizi

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- * Atık yönetimi
- * Hayvan hakları'dır.

Bilgi ve Teknoloji Komisyonu; çocuklarla bilgiye erişim, teknoloji, kitle iletişim araçları ve sosyal medya kullanımı ve bu kullanımların etkileri konusunda dijital vatandaşlık çalışmaları yürütür. Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun alt çalışma başlıkları;

- * Sosyal medya kullanımı
- * Bilgiye erişim
- * Dijital vatandaşlık'tır.

İlk komisyon toplantılarımızı 11-12 ve 13 Ekim, tarihlerinde gerçekleştirdik.

Toplantılar, çocuk doğasına uygun olarak eğitici ve eğlenceli bir dizi etkinliği içinde barındırmaktadır. İlk toplantıda her komisyon ilgili çalışma başlıklarında fikir tasarıları oluşturmuştur.

Aralarında seçtikleri sözcüler Komisyon kararlarını 21 Ekim 2023 tarihinde gerçekleştirilen ilk Meclis Oturumu'nda sunmuşlardır. Meclis Toplantısı'na aynı zamanda İBB Çocuk Koordinasyon Komisyonu üyesi Daire Başkanlıklarının yöneticileri katılım sağlamıştır.

Cumhuriyetimizin 100. yılında İBB Meclisinin özel gündemle toplandığı Meclis Oturumu'na İzmir Çocuk Belediyesi Üyelerimiz de katılım göstermiştir. Komisyon üyelerini temsilen 1 sözcümüz "Cumhuriyetin 100. yılından beklentilerim" konulu konuşma yapmıştır.

13-14 Kasım tarihlerinde *komisyonlarımızın 2. toplantıları* gerçekleştirilmiştir. Toplantıda çocuk hakları temalı etkinliklerin ardından İBB Çocuk Koordinasyon Komisyonu üyesi Daire Başkanlıklarının katılımıyla komisyon içerikleriyle ilgili güçlendirici faaliyetler yer almıştır.

Kentsel Haklar Komisyonu 2. Toplantısında; Engelsizmir Şube Müdürlüğü tarafından «Farklılıklarımızla Bir Arada» temalı çalışma,

Bilgi ve Teknoloji Komisyonu 2. Toplantısında; Teknoloji ve Kullanım Örnekleri (Arge İnovasyon Şb.) sunumu

Doğa ve Ekoloji Komisyonu 2. Toplantısında; Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı – Çevre ve Ekoloji sunumu

Sosyal Etkinlikler Planlama Komisyonu 2. Toplantısında; İBB Şehir Tiyatroları – Tiyatro ve Sahne Arkası sunumu gerçekleştirilmiştir.

3. Komisyon Toplantıları İzmir Büyükşehir Belediyesi Çocuk Koordinasyon Komisyonu'nda yer alan daire başkanlıklarının katılımıyla gerçekleştirilmiş, çocuklara aldıkları kararların hayata geçirilmesine yönelik yapılan çalışmalarla ilgili geri bildirim verilmiştir.

İzmir Çocuk Belediyesi'nde Çocuklar için Hedeflenen Kazanımlar

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İzmir Çocuk Belediyesi'nde çocuklar, çocuk hakları felsefesinin en önemli unsurlarından olan katılım haklarını, yerel yönetim mekanizmalarının kararlarını etkilemek üzere paylaşarak kullanırlar. Aynı zamanda bu paylaşımın sonrasında gelişen ve sonuçlanan süreçlerin takibini yaparlar. İzmir Çocuk Belediyesi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 4 temel maddesinden biri olan «çocuk katılımı»nın önemli bir örneğidir.

Model, yetişkinlerin başlattığı ancak çocuklar tarafından yürütülen bir katılım sürecini temsil etmektedir.

Etnik kimlik, cinsiyet, bilişsel ve bedensel farklılıklar açısından eşitlikçi bir bakış açısıyla kapsayıcı bir başvuru süreci planlanmıştır.

İzmir Çocuk Belediyesi'nde çocuklar, İzmir'in Çocuk Dostu Kent vizyonuna uygun olarak yerel yönetim mekanizmalarıyla ortak hareket ederken, çocuk hakları alanında güçlendirilmeleri amacıyla çeşitli etkinlikler yaparlar. İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetim kademeleri ve işleyiş mekanizmalarıyla ilgili bilgi ve deneyim sahibi olurlar.

Kentsel yaşamdaki ihtiyaçlarını doğrudan ifade etme olanağı bulurlar ve sorunların çözümünün bir parçası olarak özgüvenleri desteklenir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce çocuğa yönelik olarak üretilen tüm hizmetlerin koordinasyonun sağlanması ve ayrıca İzmir Çocuk Belediyesi komisyonlarının aldıkları kararların hayata geçirilmesine yönelik olarak İBB Çocuk Koordinasyon Komisyonu kurulmuştur. Komisyonda İzmir Büyükşehir Belediyesi daire başkanlıklarından yönetici düzeyinde üyeler yer almaktadır. Çocuklar çalışmalarını kendilerine doğrudan ya da dolaylı olarak hizmet üreten İBB birimleriyle etkileşimli olarak yürütürler. **İBB Çocuk Koordinasyon Komisyonu** aracılığıyla disiplinler arası işleyişi gözlemlene fırsatı bulurken, çeşitli uzmanlıktaki kişilerle iletişim kurarak vizyonlarını geliştirirler. Çocuk katılımının önemli unsurlarından olan şeffaf ve açıklayıcı iletişim modeliyle, görev aldıkları Çocuk Belediyesi esas yürütücüleri olma haklarını kullanırlar.

Çalışma yürüttükleri dönemin sonunda, aldıkları komisyon kararlarının takibini yaparlar ve çalışmalarından somut sonuçlar elde ederek motivasyonlarını korurlar.

Konuşmamı sonlandırırken tüm katılımcılara ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Çocuk Üniversitesi'ne bu çalıştayla sağladıkları birliktelik için teşekkürlerimi sunuyorum.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İEU ÇOCUK ÜNİVERSİTESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ ÇALIŞMALARI

Öğr. Gör. Ezgi ORAL (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

İzmir Ekonomi Üniversitesi, Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak Çocuk Hakları Odağında Çocuk Üniversiteleri Çalıştayı düzenlenmesinde ana amacımız; Üniversitelerimizi, İlgili Bakanlık ve sivil toplum kuruluşlarımızı bir araya getirerek çocuklar ile ilgili yapabileceğimiz ortak ve iyi çalışmaları paylaşmak ve tartışmaktır. Bu kapsamda yeni kurulan bir Çocuk Üniversitesi olarak bizler de Merkezimizi sizlere tanıtmak isteriz. Alanlarında uzman Yönetim Kurulu ve Danışma Kurulu üyeleriyle 2021 Temmuz ayından beri Merkezimiz resmi faaliyetlerine başlamıştır.

Kuruluşumuzun hemen sonrasında çalışma alanlarımız, önceliklerimiz, misyon ve vizyonumuz belirlenmiştir. Hedeflerimizden birisi de öncelikle üniversite personelimize destek sağlayacak ve öğrencilerimize uygulama alanı sunacak bir anaokulu kurulması olmuştur. Üniversitemizin destekleriyle hızlıca bu hedef hayata geçirilmiş, 2022-2023 yılında ilk öğrencilerini alarak eğitim öğretime başlamıştır. Öğrencilerimizin büyük çoğunluğu personelimizin çocuklarından oluşmaktadır. Başta çocuk gelişimi, psikoloji, hemşirelik gibi bölümler olmak üzere farklı bölümlerden öğrencilerimiz Çocuk Üniversitesi binasında çocuklarla buluşma ve uygulamalarını yapma fırsatı bulmaktadır. Anaokulu projesinin hayata geçirilmesinde mimariden, akademik programlarına kadar Üniversitemiz çok güçlü çalışmalar yürütmüştür.

İEU Çocuk Üniversitesi 0-18 yaş aralığındaki çocuklar, onların anne, baba ve bakım verenleri ile öğretmenlerine yönelik faaliyetler planlamaktadır. Merkez bünyesinde bu ekiplere yönelik üretilen farklı projelerle de merkezimiz güçlenmektedir. Farklı disiplinlerle ortak çalışmalar yürüterek merkez faaliyetleri hayata geçirilmekte ve planlanmaktadır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalara baktığımızda; ailelere ve eğitimcilere yönelik pek çok çevrimiçi ve yüz yüze söyleşi gerçekleştirilmiştir. Bu söyleşiler eğitimcilerin kendini geliştirmesine, ailelerin sorularına yanıt bulmasına ve bilgilenmesine fırsat sunmuştur. Bilim, sanat ve psikolojiye dair farklı içeriklerde ve farklı yaş gruplarıyla atölyeler yürütülmüştür. Dernek ve vakıflarla işbirlikleri kurulmuş, Üniversitemizle ortak çalışmalar yapılmıştır. Her yıl geleneksel hale gelen çocuk şenliği ile pek çok çocuğa ulaşılmıştır. AB, TÜBİTAK vb. gibi projelere başvurular hazırlanmıştır.

2023-2024 dönemi ile birlikte ise merkez faaliyetlerimiz biraz daha hızlanmıştır. Hep birlikte çocuklarımızın haklarına tam olarak erişebildikleri bir il, bir ülke ve bir dünya yaratabilmek ümidiyle...

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İYTE ÇOCUK ÜNİVERSİTESİ MODELİ

Prof. Dr. Gamze TANOĞLU (İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi)

Öğretmen, Utku KARA

Endüstri 4.0, dijitalleşmenin hızla ilerlediği günümüzde, sanayi alanında bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm, sadece sanayi alanında değil, eğitim alanında da ciddi bir değişimi zorunlu kılmaktadır. Çünkü diğer sanayi devrimlerinden farklı olarak insan belki de ilk kez bir sürecin değişmez parçası olmaktan çıkmaktadır. Bu bilgiye ek olarak epistemolojik tabanda bakacak olursak eğitim sistemleri, toplumları oluşturan diğer sistemlerle bütünleşmek zorundadır. Bu bağlamda endüstri 4.0, eğitim ilişkisini anlamlandırabilmek için öncelikle eğitimin temel işlevlerini incelemek gerekmektedir.

Eğitimin, toplumsal, felsefi, siyasal, bireysel ve ekonomik işlevleri bulunmaktadır. Öğretmenlerin ve akademisyenlerin bu işlevleri temel alarak öğretim süreçlerini şekillendirmeleri gerekmektedir. Bu işlevlerden özellikle toplum ve ekonomi bağlamında eğitimin temel amacı, ülkenin refah ve güçlü ekonomik itici gücü için bireylerin nitelikli ve sürekli eğitim ile ekonomiye katkı sağlayacak bilgi ve becerileri kazanması nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi şeklinde tanımlanabilir ki bu tanım geçmişte olduğu gibi üniversitelerin temel aldığı eğitim sistemi için işlevini yitirmiştir. Çünkü endüstri 4.0 ile birlikte eğitimde de paradigma değişimi yaşanmaktadır.

27

Eğitim 4.0 olarak adlandırılan bu yeni paradigma, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde daha aktif bir rol almalarını sağlamaktadır. Eğitim 4.0, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini yönetebildiği, öğrenme materyallerinin dijitalleştiği, öğrenme sürecinin kişiselleştirildiği bir eğitim modelidir. Bu modelde öğrenciler, öğrenme süreçlerinde teknolojik araçları kullanarak, öğrenme materyallerine kolayca erişebilirler. Ayrıca, öğrencilerin öğrenme süreçlerindeki ilerlemeleri takip edilebilir ve öğrencilere özelleştirilmiş geri bildirimler verilebilir. Yine eğitim 4.0, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde daha aktif bir rol almalarını sağladığı gibi, öğretmenlerin de öğretim süreçlerini daha etkili bir şekilde yönetmelerine olanak tanımaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme süreçlerini takip edebilir, öğrencilere özelleştirilmiş geri bildirimler verebilir ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini kişiselleştirebilirler. İşte bu noktada yeni Literal yayınlar 21. Yüzyıl becerilerinin ilkökul hatta ve hatta okul öncesi itibarıyla kazandırılması gerektiğinin bilimsel bulgularını ortaya koymaktadır. Bu bilgiler ışığında kurulduğumuz 2019'dan günümüze verdiğimiz eğitimler ve oluşturduğumuz eğitim programı ile İYTE Çocuk Üniversitesi 21. Yüzyılın gereksinimleri doğrultusunda önemli bir köşe taşı olma niteliğinde hızla ilerlemektedir.

Ülkemizdeki ve dünya genelindeki çocuk üniversitelerinin aksine İYTE Çocuk Üniversitesi birbirleri ile bağlantılı atölyelerden oluşan eğitim kamplarında fikirden projeye, kuramdan uygulamaya bir bilginin nasıl yapılandırılacağı olgusunu çocuklarımıza aktarır. Örneğin 2021 yılı Ağustos ayında 5 Tema, 17 Atölye ile gerçekleştirdiğimiz eğitim kampımızda, öğrencilerimiz uzay bilimleri ve planetarium eğitiminde uzaya yönelik aldıkları kuramsal ve uygulama temelli bilgilerinin, malzeme bilimine (bir malzemenin insan ihtiyacına göre yeniden nasıl üretilbileceği konusu), deneylerle fotonik bilimine (aydınlatma, ışık kavramları temelinde), AKINROBOTİKS

Yayımcı İzmir Ekonomi Üniversitesi

ISBN 978-625-6001-03-9 Copyright © 2024

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ile Yazılım ve Robotik eğitimine (bir robotun ihtiyaçlar doğrultusunda gerek yazılım gerekse de donanım olarak yeniden kurgulanabileceği konusu), Matematiksel modelleme eğitimine (uçuş sistemlerindeki matematiksel alt yapı konusu), moda giyim tasarımı atölyesine (ihtiyaçlar doğrultusunda uygun kıyafetlerin üretilmesi kuram ve uygulama) nasıl bağlayabilecekleri kuramsal ve uygulama çalışmaları temelinde öğrencilerimize, onların aktif olduğu bir süreç ile aktarıldı.

Yine İYTE Çocuk Üniversitesi gerek akademisyenler gerek uluslararası şirketler gerekse de alan uzmanı eğitimciler tarafından verilen eğitimlerle 21. Yüzyıl becerilerini yakalamak için durmadan kendini dönüştürmektedir. Ve bu dönüşümün anlaşılmasında Merkez Müdürümüz Prof. Dr. Gamze TANOĞLUNUN şu sözleri bu noktada anlamlı olacaktır: "Bir avuç tutkulu insanın çabası ile başlayan hikayemiz 4 sene sonunda herkesin faydalanacağı bir sisteme dönüştü. Bu hikâyenin kahramanları tabii ki İYTE'nin öğrencileri oldu. Lisans seviyesinde öğrendiklerini veya kendi geliştikleri yeteneklerini, 8-14 yaşlarındaki kardeşlerine seviyelerine uygun bir dil ile aktaracakları, atölye çalışmalarına dönüştürdüler. Onlar için bu emek İYTE'de deneyimleyecekleri en güzel hikayelerinden biri oldu. Bu tecrübeler kimilerine yurt dışı burs imkanları sunarken, kimilerine iş olanakları getirdi, kimilerine kendi işlerini kurma fikrini getirdi ve hepsine belki de ilk kazançlarını elde etme imkanı sundu." Şimdi durduğumuz bu noktada eğitimin önemi savaş döneminde bile bize anlatmaya çalışan Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün şı sözleri bize ne yapacağımızı açık bir dille anlatıyor, "...Artık duramayız. Behemehal ileri gideceğiz. Geriye ise hiç gidemeyiz. Çünkü ileri gitmeye mecburuz..." Bu bağlamda, İYTE Çocuk Üniversitesi gerçekleştireceği 2024 eğitim kampı sonrasında yeniden büyük bir dönüşüm için çalışmalara başlamış, bunun için literatür ve dünya örnekleri üzerinden yeni bir program ve eğitim amaçları hazırlamanın çalışmalarına hız vermiştir.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çocukların Aile Temelli Bakım Hakları: Evlat Edinme ve Koruyucu Ailelik

Dr. Gamze BİLİR-SEYHAN (Ege Üniversitesi)

Erken Çocukluk Eğitimcisi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ilk maddesi "Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." şeklinde ifade edilmiştir (UNICEF, 2004). Bu sözleşmeyle paralel olacak şekilde, Çocuk Koruma Kanunu (2005) "Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi" şeklindeki bir ifade ile on sekiz yaşındaki her bireyi çocuk olarak tanımlamaktadır. Doğası gereği sosyal bir varlık olan ve bakımı için yetişkinlere ihtiyacı olan insanın yetiştirilmesi için çevresindeki insanlara ihtiyacı bulunmaktadır. Sürdürülmekte olan sosyal yapı içinde çocuğun bakımı ve korunması temel olarak aile tarafından sağlanmaktadır. Birbirinden farklı yapılara ve sorun durumlarına sahip olan ailelerin çocuklara uygun şekilde bakım veremedikleri ve çocuklarını sağlıklı ve güvenli bir şekilde yetiştiremedikleri durumların varlığı söz konusudur. Bu tür durumların varlığında, çocukların yaşamlarını sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürmelerini sağlayacak, doğaları gereği sahip oldukları korunma ihtiyaçlarını giderecek, potansiyellerine erişmelerini sağlayacak ve gelecekleri için sağlam temeller oluşturacak bir desteğe gereksinim bulunmaktadır.

29

Çocukların aile içinde aile tarafından bakılmadığı durumlarda çocuk koruma sistemiyle birlikte devlet çocukları himayesi altına alabilmekte, bu çocuklara farklı bakım modelleri ile bakım hizmeti sağlayabilmektedir (Koşar, 1992; Erol, 2004; Erol, Şimşek & Üstüner, 2005). Devletler öncelikle çocukların uygun şartlarda bakımlarının sağlanabilmesi için biyolojik ailelerin sosyal ve ekonomik açıdan desteklenmesi, çocukların biyolojik aileleri yanında kalmasının teşvik edilmesi, bunların mümkün olmadığı ve çocuğun üstün yararının tehlike altında olduğu durumlarda ise aile temelli ve kurum temelli bakım hizmetlerinin kullanılmasını sağlamaktadırlar. Çocuklara daha uygun bir gelişim ortamı sunması nedeniyle çocukların bir aile yanında yetişmesini sağlamayı hedeflenen aile temelli bakım hizmetlerinin tercih edilmesinin ve yaygınlaştırılmasının önemi savunulmaktadır. Çünkü çocukların fiziksel ihtiyaçlarının yanında sahip oldukları sevgi, şefkat ve saygı görme ihtiyaçları ancak bir aile ortamında mümkün olmaktadır. Çocukların yaşama haklarını güvence altına alabilmek için çocukların aile temelli bakım haklarından mahrum kalmamalarını sağlamak gerekmektedir. Bunun için de aile temelli bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bu süreçlerin normalleştirilmesi için bu modellerin yüksek sesle toplumda konuşulabilir hale getirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan çocuk koruma sistemi altında evlat edinme ve koruyucu aile hizmeti yer almaktadır. Aile temelli bakım hizmetleri arasında yer almakta olan evlat edinme yasayla belirtilmiş şartlar içinde bir kimseyi evlat olarak nüfusuna geçirmek olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, çocukları ve aileleri doğrudan ilgilendiren çok katmanlı bir süreç olarak betimlenebilir. Bir aile olma biçimi olarak görülen evlat edinme ile bir aileye ihtiyacı olan çocuklara her çocuğun hakkı olan bir aile

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

yanında, sevgi dolu bir ortamda büyüme şansı tanınmaktadır. Ayrıca, çeşitli nedenlerle biyolojik olarak ebeveyn olamayan, biyolojik olarak ebeveyn olmayı tercih etmeyen ya da biyolojik olarak ebeveyn olmuş olsa da ebeveyn ve aile ihtiyacı olan bir çocuğa daha ebeveynlik yapmak isteyen kişilere de evlat edinme ile bu fırsatlar sağlanmaktadır. Böylelikle, evlat edinme hem çocukların hem ebeveynlerin karşılıklı fayda sağlayabildikleri bir süreç haline gelmektedir. Çocuklar sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürdürebilmek için aile temelli bakım haklarına erişebilmelidirler.

Evlat edinilmiş çocuklar hayatlarında çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu sorunlar arasında, biyolojik aile kaybına yönelik travma, kökenleri ve geçmişe dair bilgi eksikliği, aidiyet eksikliği gibi olumsuz durumlar yer alabilmektedir. Diğer yandan, evlat edinen ebeveynlerin, çocuğa sağladıkları sevgi ve aile ortamıyla aidiyet duygusunu geliştirmeleri, güvenli bağlanmanın kurulması, çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenerek özgüven kazanması, yaşam becerilerini edinmesi ve geleceğe hazırlanması için bir alan sağlamaları gerekmektedir. Bu bağlamda, evlat edinme öncesinde yaşanmış olan olumsuz deneyimler, aile temelli bakımın olumlu etkisi ile en aza indirilebilmekte ve ortadan kaldırılabilir.

Doğası gereği insan yaşamı boyunca çevresindekilere ihtiyaç duymaktadır. Özellikle bebeklik ve çocukluk döneminde çocuğun hayatta kalabilmesi ve yaşamını sürdürebilmesi için kendisine her türlü bakımın verilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. İnsanın sahip olduğu en temel duygulardan biri güven duygusudur. Çocuğa bakım verenle çocuk arasında geliştirilen ve güvene dayanan bağa ise bağlanma adı verilmektedir. Yaşamın özellikle ilk iki yılında bakım veren ile çocuk arasındaki bağ yaşamın sonuna kadar kişiyi ayakta tutacak güç olarak betimlenmektedir. Gelişimin içeriği ve boyutu gereği en hızlı olduğu dönem olan erken çocukluk döneminde çocuğa ve çocuğun yaşamına dair her şeyin temeli atılmaktadır. Özellikle bağlanmanın da bu dönemde gelişerek tüm yaşamdaki ilişkilere temel teşkil ettiği görülmektedir. Bağlanma, çocuk tarafından bakım verene olumlu tepkilerin verilmesi, uzun zaman bakım verenle vakit geçirilmesi, bir korku oluştuğunda bakım verene ihtiyaç duyulması, bakım verenin varlığıyla birlikte rahatlık hissedilmesi gibi duygu ve durumların hepsini kapsayan bir bağ geliştirme sürecidir.

Bağlanma eğer güvenli bir biçimde kurulduysa, çocuk bu bağa dayanarak dünyayı anlamak için keşfe çıkabilmektedir. Ayrıca, bağlanma sayesinde çocuğun sadece kendisine değil çevresindeki insanlara ve içinde bulunduğu dünyaya karşı da bir anlayış geliştirmesi sağlanabilmektedir. İlişki kurmayı, ilişki sürdürmeyi geliştirmiş oldukları güvenli bağlanma aracılığıyla öğrenen çocuklar ilerideki ilişkilerinde de bu öğrenmelerini kullanmakta ve güvenli ilişkiler kurmaya devam etmektedirler. Örneğin, bebekken İngiliz ailelerin evlat edinmiş oldukları Çinli bebekler, Çinli yetişkinler yerine kendilerini evlat edinmiş olan İngiliz ailelere benzer yetişkinlere ilgi göstermişlerdir. Bebekken edinilen deneyimler çocukların tüm yaşamlarını şekillendirmektedir.

Evlat edinme sürecinin evlat edinilmiş olan çocukla paylaşılması gerekmektedir. Bu kavramın normalleştirilmesi, çocuktan gizlenmemesi çocuk için evlat edinme sürecinin olumlu yönlerinin ön plana çıkmasını sağlayacak en önemli etmenlerden biridir. Çocuğun kendi yaşam öyküsünü bilmesi sahip olacağı benlik saygısının gelişimini destekleyecektir. Çocukla çocuğun kendi gerçeğini paylaşma bu sürecin normalleştirilmesini ve güven duygusunun korunmasını

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sağlayacaktır. Böylelikle bakım veren ve çocuk arasında evlat edinme aracılığıyla kurulacak olan güvenli bağlanma ilişkisi zarar görmeyecektir.

Aile temelli bakım modellerinden bir diğeri olan koruyucu ailelik sisteminin çekirdeğini oluşturan koruyucu aile şu şekilde tanımlanabilmektedir; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilmelerini kendi aile ortamlarında sağlayan aile veya kişiler. Bu aile veya kişiler koruyucu aile yanına yerleştirilebilecek statüde bulunan çocuklara evlerini açmakta, onların bakım, gelişim, sağlık ve eğitim süreçlerini desteklemektedirler. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan koruyucu ailelik modeline başvuru yapabilmek için bazı temel şartları sağlamış olmak gerekmektedir. Bu şartlar şu şekilde sıralanmaktadır; "T.C. vatandaşı olmak, sürekli Türkiye'de ikamet etmek, 25-65 yaşları arasında olmak, en az ilkokul mezunu olmak, düzenli bir gelire sahip olmak ve koruyucu ailesi olunacak çocuğun biyolojik anne-babası ya da vasisi olmamak." Bu şartları sağlayan kişi ya da aileler koruyucu aile olmak için başvuruda bulunabilirler.

Çocuklar için aile temelli bakım hizmetlerinden faydalanma süreçlerinin bir diğeri ifadeyle evlat edinilmiş olmanın ve koruyucu aile yanında yaşamının normalleştirilmesini sağlamak için kullanılacak en etkili araçlardan biri çocuk kitapları ve filmlerdir. Kitaplar çocukların dünyayı somutlaştırması ve düşüncelerinin şekillendirilmesi noktasında büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, bu dönemde çocuklar semboller ve dil aracılığıyla öğrenmekte ve dünyayı tanımaktadırlar. Bu bağlamda, resimli çocuk kitapları içerdikleri semboller, görseller ve dil kullanım deneyimi sayesinde çocukların gelişim ve öğrenmelerini destekleyecek güçlü araçlardandır. Çocuklara yönelik hazırlanmış resimli çocuk kitapları, biçim ve içerik olarak oldukça yalın olarak tasarlanmış, anlaşılır bir dil ile yazılmış ve görsellerle desteklenmiş olmalıdır. Böylelikle, çocukların çeşitli kavramları, olayları ve durumları kitaplar aracılığıyla daha rahat öğrenebilmeleri için bir fırsat sunulmuş olacaktır. Bu konuda yazılmış Türkçe olarak bulunabilecek olan çocuk kitapları şunlardır; Uğur Böceği Kapınızı Çalarsa, Seni Öyle Çok İstedim ki, Burgulu Saç ile Anka, Kıtır'ın Evlat Edinilme Hikayesi, Sıcak Bir Yuva, Ama Bu İnek Yumurtluyor, Martıya Uçmayı Öğreten Kedi, Gaston, Şanslı Aile, Benim Annem Bir Goril ve Küçük Bulutun Annesi Kim? Bunların yanı sıra, konuya ilişkin yetişkinlere yönelik yazılmış kitaplar ise şu şekilde sıralanabilir; Başka Bir Doğum Hikayesi, Markella'yı Beklerken, Sisle Gelen Çocuk, Emanet Çocuk, Yuvalar Kapatılsın, Hayat Sende, Anlamlı Yaşamın Peşinde ve Sosyal Fayda Peşinde.

Bir toplumsallaştırma aracı olarak görülen filmler aracılığıyla karmaşık bilimsel konulardan davranışlara kadar her niteliğe sahip bilgi aktarımı yapılabilmektedir. Ayrıca, görsel iletişimi de sağlayan filmlerle çocuklar için bazı kavramların somutlaştırılması ve ele alınan konuların çocukların görsel okuryazarlıklarına hitap etmesi sağlanabilmektedir. Çocuklara yönelik çok az sayıda film ve dizi olsa da yetişkinlerin çocuklarıyla birlikte izleyebilecekleri düşünülen bir grup yapımlar bulunmaktadır. Evlat edinme konusunu ele almış olan bu film ve dizi önerileri de şu şekilde sıralanmaktadır; Robin Robin, Taş Devri, Ninja Kaplumbağalar, Trying, Şipşak Aile, Kör Nokta, Lion, Mimi, News of the World, İki Anne İki kız, Kız Kardeşler, The Cider House Rules, Timothy Green'in Sıradışı Yaşamı, Harry Potter Serisi, Anne with an E, The Queen's Gambit.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Evlad edinme konusunu ele alan kitaplar, filmler ve diziler aracılığıyla çocuğun ve ebeveynlerin karakterlerle özdeşim kurması, problem çözmeyi öğrenmeleri, baş etme becerilerini geliştirmeleri, taklit ederek öğrenmeleri, yalnız olmadıklarını anlamları, aidiyet duygusu geliştirmeleri ve bir gruba ait olma duygusuna sahip olmaları sağlanabilecektir. Bu nedenle, bu konuda yazılmış kitaplar, yapılmış filmler ve diziler çocuklarla evlat edinmeyi konuşmak için kullanılacak araçlar olarak görülmektedir.

Toplumda tabu haline gelmiş olması, özellikle evlat edinme sürecinin taraflarından evlat edinilen çocuklardan saklanan bu durum ortaya çıktığında çocukların olumsuz sonuçlara sahip olmasına neden olabilmektedir. Çalışmalar, okul öncesi dönemde evlat edinme konusunun çocukla konuşulması gerektiğini ve bunu yaparken bu konuyu ele alan resimli çocuk kitaplarının ve filmlerin kullanılabilirliğini önermektedir. Sadece evlat edinilmiş olan çocuklara değil, tüm çocuklara bu konudaki kitaplar okunarak ve bu filmler izletilerek çocukların evlat edinme konusunu normalleştirmeleri sağlanmalıdır. Aynı zamanda, çocuklarına bu kitapları okuyan ve bu filmleri izleten ebeveynler de bu konuyu kendi içlerinde normalleştirebileceklerdir. Ancak bu şekilde toplumda bir tabu haline gelmiş olan evlat edinme konusu normalleşebilecek, bu tabu böylelikle ortadan kaldırılacaktır. Böylelikle, toplumda çok daha fazla sayıda çocuk ve aile evlat edinme yoluyla bir araya gelebileceklerdir.

Çocukların evlat edinildikleri yaş, önceden verilen bakımın kalitesi, sağlık ve gelişim durumu ve evlat edinilmenin ardından çocuğun bulunduğu ortam çocukların evlat edinilmeyen akranlarına ne kadar çabuk ve tam olarak yetiştiklerini etkileyebilmektedir. Evlat edinilme yaşı ne kadar küçük olursa, çocukların çeşitli olumsuzluklardan etkilenme oranı o kadar azalmaktadır. Erken çocukluk döneminde gelişimin hızlı olması çocukların gelişimlerdeki düzelmeler ve ilerlemeler için doğal bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Çocuklara güvenli ve sağlıklı bir gelecek sunabilmek amacıyla evlat edinme sürecinin yaygınlaşması ve yaygınlaşmanın sağlanması için de bu kavramın normalleştirilmesi önemli görülmektedir.

Kaynakça

Erol, N. (2004). Yuva, yetiştirme yurtları sorunun mu yoksa çözümün mü parçası? Koruma

altındaki çocuklar; Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları – 23–25 Şubat 2004 (Yayına hazırlayan Runa Uslu). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No: IX. Ankara Üniversitesi Basımevi; 33–140.

Erol, N., Şimşek, Z. ve Üstüner, S. (2005). *Çiçekli dünyamda elimi yalnız bırakma: Dünya'da*

ve Türkiye'de çocuk koruma sistemleri, kurum bakımı, koruyucu aile ve evlat edinme. Ümit Matbaacılık.

Koşar, G. N. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı.* (2.Baskı). İlteker A.Ş.

UNICEF. (2004). Çocuk haklarına dair sözleşme.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ
"bilimle anla bilgiyle yönet"

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

5395 Çocuk Koruma Kanunu Tarihi: 15/07/2005 Resmi Gazete Sayısı: 25876

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II.GÜN

I. OTURUM

Çocuğa Yönelik Çevrimiçi Riskler Ve Siber Zorbalık

Prof. Dr. Emel Baştürk¹⁸

İnternet kullanımının yaygınlaşması ve kullanım yaşının giderek düşmesi, çocuğa yönelik çevrim içi riskler diye ifade edebileceğimiz bir sorun alanını karşımıza çıkartmıştır.

Aşırı internet kullanımı, yetişkinlere yönelik içeriklere erişim, gerçeklik/sanallık algısı, çocuğa uygun olmayan dijital oyunlar, mahremiyet ihlali ve siber/dijital zorbalık çevrim içi risklerden bazılarıdır. Çocukların dijital ortamda kendilerine uygun olmayan içeriklere maruz kaldıkları, oyunlar ve sosyal ağlar aracılığıyla tanımadıkları yetişkinliklere iletişime açık hale geldikleri bir gerçek. Bunların yanı sıra çocuklara ait verilerin toplanması ve kullanılması gibi yasal olarak da sorunlu durumlarla karşılaşılma riski de mevcuttur. Bütün bu riskler, çevrim içi alanın çocuklar için daha güvenli bir ortam haline getirilmesi için bazı düzenlemeler ve önlemleri zorunlu hale getirmektedir.

Çocuklar üzerinde ciddi zararlara neden olan çevrim içi risklerden birisi de siber zorbalıktır. Siber zorbalık, dijital araçlar kullanılarak yapılan zorbalık biçimi şeklinde tanımlanabilir. Daha geniş bir tanımlama yapmak gerekirse; bilgi iletişim teknolojileri aracılığıyla bireylerin birbirlerine düşmanlık, korkutma, tehdit, sindirme ve taciz amaçlı yazılı, görsel, işitsel iletileri kasıtlı ve düzenli bir şekilde göndermeleri olarak ifade edilebilir. Başka bir tanıma göre siber zorbalık, geleneksel akran zorbalığının dijital ortama taşınmış halidir.

Çocukların belli risklerden korunması ve güven altına alınması açısından bakıldığında siber zorbalık, temel çocuk hakları kapsamında da ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin 19. Maddesine göre tüm çocukların ana babalarının veya diğer bakıcıların bakımı altındayken şiddetin her biçiminden korunma hakları vardır. Çocuk Hakları Komitesi'nin 13 sayılı Genel Görüşü, çocukların bilgi ve iletişim teknolojileri nedeniyle karşılaştıkları kimi riskleri sıralamakta ve bunlardan birinin de siber zorbalık olduğunu belirtmektedir. UNICEF'in "Çevrimiçi Genç Türkiye; Türkiye'deki Dijital Durumla İlgili Araştırma Çalışması" başlıklı raporunda çocukların BİT kanalıyla başkalarıyla temas halindeyken zorbalığa ve tacize maruz kalabilecekleri veya "zararlı yerlere yönlendirilip yabancılarla çevrim dışı buluşmaya zorlanabileceği, etkinliklerde yer almak ve/veya kişisel bilgilerini vermeye teşvik edilebilecekleri" vurgulanmaktadır.

¹⁸ Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim Anabilim Dalı Başkanı

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türkiye’de Siber Zorbalık Tablosu

Türkiye’de ergenlerin siber zorbalık konusundaki algı, farkındalık ve deneyimlerine ilişkin en kapsamlı araştırmalardan biri TÜBİTAK desteğiyle benim yürütücülüğümde gerçekleştirilen siber zorbalık araştırmasıdır.¹⁹ Proje kapsamında İstanbul, Samsun, Ankara, Van, Gaziantep, İzmir ve Adana’daki çeşitli okullarda, 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle anket çalışması gerçekleştirildi. Ankete toplamda 1400 öğrenci katıldı. Anket çalışmasının ardından yine aynı illerdeki okullardan gönüllü olan öğrencilerle odak grup görüşmeleri gerçekleştirildi. Saha araştırmasında öğrencilerin internet kullanım alışkanlıkları, siber zorbalık konusundaki farkındalıkları ve siber zorbalık deneyimlerine ilişkin verilere ulaşmak hedeflenmişti. Araştırmadan elde ettiğimiz bulgular ışığında öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere yönelik eğitici materyaller oluşturduk. Elma Yayınevi’nden çıkan “Çevrimiçi Riskler ve Siber Zorbalık” (2020)²⁰ kitabı da bu araştırmanın bulguları ve araştırma boyunca edindiğim deneyimleri paylaştığım bir kitap oldu.

Araştırma sonunda Türkiye’de siber zorbalığa maruz kalma oranının %20 civarında olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile Türkiye’de her beş öğrenciden biri siber zorbalığa maruz kalmaktadır. Bu oranın Covid-19 Pandemisi döneminde daha da arttığı düşünülmektedir. Öğrencilerin siber zorbalık konusundaki farkındalıklarının düşük olduğu, siber zorbalığa maruz kalmaları halinde bu durumu aileleri ve/veya öğretmenleriyle değil, arkadaşlarıyla paylaşmayı tercih ettikleri, yetişkinlerden destek almak konusunda çekinceleri olduğu görülmüştür. Çocukların okul ve ev ortamlarında internet kullanımları konusunda doğru rehberliğe erişememesinin siber zorbalığın olumsuz sonuçlarını çoğaltan bir etki yarattığı da söylenebilir.

Siber zorbalık Türkiye’de ergenler ve gençler için önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Buna karşılık ülkemizde okul ortamında siber zorbalığı önleme ve müdahale etmeye yönelik sistemli ve makro uygulamaların henüz geliştirilmediğini görüyoruz. Çalışmalar, siber zorbalıkla mücadelede öğretmen, okul yönetimi ve ebeveyn iş birliğinin önemine dikkat çekiyor. Ev ve okul ortamında siber zorbalığın fark edilmesi ve hem zorbaya müdahale edilmesi, hem de mağdura hızlı biçimde destek verilmesi siber zorbalığın yaratacağı olumsuz sonuçların önlenmesi ya da azaltılması açısından oldukça önemli.

Çocuğa Yönelik Çevrimiçi Riskler ve Siber Zorbalıkla Mücadele

Bu başlığa çocukların dijital dünyaya güvenli biçimde katılmalarının bir hak olduğunu vurgulayarak başlamak istiyorum. Ancak maalesef dijital ortamın çocuklar için güvenli bir alan olmadığı görülüyor. Çocukların çevrimiçi risklerden korunması konusunda eğitimciler ve ebeveynlere önemli görevler düşmekle birlikte, bu konudaki tek sorumlu elbette onlar olmamalı. Eğitim ve dijital teknolojiler alanında karar vericiler ve sektörün de bu konu önemli sorumlulukları olduğu unutulmamalıdır. Çocuklar için güvenli bir dijital ortamın oluşturulması

¹⁹ “Türkiye’de Temel Eğitim Gençliğinde Siber Zorbalık Konusunda Farkındalık Geliştirmek: Gençlerin Siber Zorbalık’ı Algılayışı, Yaygınlığı ve Farkındalığa İlişkin Alan Çalışması”, TÜBİTAK SOBAG 113 K 170 No’lu 1001 Projesi

²⁰ Emel Baştürk, Çevrimiçi Riskler ve Siber Zorbalık; Siber Zorbalıkla Mücadele, 2020, Ankara: Elma Yayınevi.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ve çocuklara bilinçli internet kullanım becerilerinin kazandırılması için bütüncül politikalara ihtiyaç olduğu açıktır. Bu hatırlatmanın ardından okul ortamında çocukların çevrimiçi risklere karşı bilinçlendirilmesi ve siber zorbalıkla mücadele konusunda neler yapılabileceğine ilişkin görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Yalnızca bilinçli internet kullanımı değil, kitle iletişim araçlarının bilinçli kullanımını geliştirmek için medya okuryazarlığı eğitiminin erken yaşlardan itibaren eğitim programlarının bir parçası haline gelmesi gerekmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi medyayı doğru okuyan, çözümleyen, kitle iletişim araçlarından gelen iletilere eleştirel bakan bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Dijital okuryazarlık ise "dijital ortamdaki medya metinlerine erişebilme, erişilen metinleri analiz edip yorumlama ve güvenli bir biçimde kendi medya metinlerini üretebilme becerisi" şeklinde tanımlanabilir.

Bilinçli internet kullanımının geliştirilmesindeki hedefler ise;

- Bireyin iletişim özgürlüğünü ve aklını kullanmasını,
- Yaptıklarının etik ve yasal sorumluluğunu üstlenmesini,
- Toplumsal sorumluluk etiği veya bilinci geliştirmesini sağlamak olmalıdır.

Okul ortamında siber zorbalıkla mücadele çoğu zaman geleneksel akran zorbalığıyla mücadele çalışmalarıyla birlikte yürütülmektedir. Bu nedenle medya okur yazarlığı eğitiminin yanı sıra "zorbalığa duyarlı okul iklimi" yaratmaya yönelik adımların atılması önemlidir. Zorbalıkla mücadele konusunda akran destek programlarının hayata geçirilmesinin de önemli bir yol olduğu belirtilmelidir. Ayrıca hem eğitimcilere hem de ebeveynlere yönelik yetişkin eğitimleri de ihmal edilmemelidir. Ebeveynlerin de çocuklarına doğru dijital rehberler olabilmeleri için rehberliğe/desteğe ihtiyaçları olduğu unutulmamalıdır.

Siber zorbalığa duyarlı okul ikliminin oluşturulması için ise şunlar önerilebilir;

- Okulda saygı ve güvene dayalı olumlu bir iklimin oluşturulması ve bu amaçla okulların zorbalıkla ilgili programlarının bulunması,
- Öğrencilerin, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin siber zorbalıkla mücadele programlarının birer parçası olması,
- Siber zorbalığa yönelik ortak bir anlayış geliştirmek için öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin katılımıyla siber zorbalıkla mücadele ilkelerinin belirlenmesi,
- Belirlenen ilke ve kurallara bağlı hareket edilmesi.

Farkındalık yaratmaya yönelik sektör iş birlikleri

Akran zorbalığı ve siber zorbalık çocukların ruh sağlığını, okul başarısını, arkadaşları ve aileleriyle iletişimlerini olumsuz etkileyen önemli bir sorundur. Dijital/siber taciz ve şiddet yalnızca çocuk ve ergenler için değil yetişkinler açısından da önemli bir risk haline gelmiştir. Bu nedenle siber zorbalık ve şiddetle mücadelede konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeye yönelik geniş çaplı toplumsal sorumluluk projelerinin, özel sektör iş birliklerinin oldukça önemli ve gerekli olduğunu düşünüyorum.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Siber zorbalık araştırmamızı tamamladıktan sonra Samsung Türkiye ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) iş birliğinde "Siber Zorba Olma Farkına Var!" projesini hayata geçirdik (bkz. <https://www.guvenliweb.org.tr/haber-detay/siber-zorbalik-farkindalik-kampanyasi-baslatiliyor>). Proje kapsamında bir eğitici kitapçık ve kamu spotu oluşturuldu. Yaygın medyada konuya dikkat çeken haberlerin yer alması sağlandı. Eğitici kitapçık Eğitim Bilişim Ağı'na (EBA) yüklenerek tüm öğretmenlerin erişimine açıldı.

Siber zorbalık konusunda üniversite özel sektör iş birliğinin bir başka örneği ise Simple Türkiye tarafından gerçekleştirilen "Yüz yüze gelmeye yüzümüz olsun" başlıklı kampanyadır (bkz. <https://www.unilever.com.tr/news/2022/simpledan-siber-zorbalga-kars-yuz-yuze-gelmeye-yuzumuz-olsun/>). Bu kampanya kapsamında kamuoyunda siber zorbalık kavramları hakkında farkındalık yaratmaya yönelik olarak "İyi Kalpli Sözlük"ün içeriğini oluşturdu. İyi Kalpli Sözlük'te siber zorba davranışlar sıralanarak bu davranışlar tanımlanmış ve farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Özel sektör iş birliğinde yürütölen kampanyalar ve toplumsal sorumluluk projeleri kamuoyu oluşturmak ve daha geniş kitlelere ulaşabilmek adına oldukça önemlidir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen çalıştaya davetiniz için teşekkür ederim. Bu önemli çalışmanın gerçekleştirilmesinde emeği geçen herkese ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çocukların Korunmasına Yönelik Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezleri

Dr. Öğr. Üyesi Arzu Aşçı*

GİRİŞ

Çocuklar toplumun geleceğidir ve geleceğin sağlıklı temeller üzerine kurulması çok önemlidir. Çocuklarımızın hem fiziksel hem de ruhsal ihtiyaçlarının karşılandığı, ruhsal veya fiziksel zarara maruz kaldıklarında ise zararın en aza indirildiği bir yaklaşım çok önemlidir. Bunu, çocuklara temas ettiğimiz hayatın her alanı için bu şekilde ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu yaklaşımı çocuğun yüksek yararı olarak adlandırabiliriz. Çocuğun yüksek yararı ilkesi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin genel ilkelerinden biridir ve aynı zamanda çocuk hukukunun da temel ilkesidir. Sözleşme'nin 3. maddesine göre, çocuğu ilgilendiren her durumda ve her kararda mutlaka çocuk için mümkün olan en iyi çözüm tercih edilmelidir.²¹

Çocuğun korunmasına ilişkin değinilmesi gereken bir diğer yasal düzenleme Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesidir. Bu düzenlemeyle çocuğun cinsel istismarı suç olarak kabul edilmiş ve ağır bir yaptırıma bağlanmıştır.²²

Belirtmek gerekir ki, çocukların cinsel istismarı onların ruhlarında derin yaralar açmaktadır. İstismarın önlenmesi çok önemlidir. Buna yönelik birçok adım atılmalıdır. Bunun yanı sıra, istismara maruz kalan çocukların uygun bir şekilde desteklenmesi ve tedavi görmesi de beden ve ruh sağlıkları için önemlidir. Hem istismarın ortaya çıkmasıyla birlikte yapılacak adli işlemler bakımından hem de istismar mağduru çocuğun bu travmayı atlatabilmesi bakımından doğru ve uygun adımların atılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle adli işlemler esnasında yetkili makamların çocuklara uygun yaklaşımı onların kendini güvende hissetmesini sağlayacaktır. Ayrıca, bu konuda uygun bir yaklaşım sergilenmesi onların tekrar travmatize edilmesinin de önüne geçecektir. Bu sebeple, 2012 yılında genelge ile öngörülen Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) tüm eksiklikler ve eleştiriye açık olan hususlara rağmen, çocukların korunmasına yönelik çok önemli bir adım olduğu ifade edilmelidir.

* İzmir Ekonomi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (E-mail: arzu.asci@izmirekonomi.edu.tr; [ORCID No: 0000-0002-5522-0022](https://orcid.org/0000-0002-5522-0022))

²¹ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m.3 için bkz.

²² TCK m. 103'de düzenlenen çocukların cinsel istismar suçuna ilişkin bkz. **Özbek**, Veli **Özer/Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 358 vd.; **Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Önok**, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 376 vd.; **Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 403 vd.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

I. Çocuk Kavramı

A. Genel Olarak

B. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bakımından

Sözleşmenin birinci maddesi uyarınca 18 yaşından küçük bir kimse çocuk olarak kabul edilmektedir. Aynı maddede, çocuğa uygulanabilecek bir kanuna göre daha önce ergin olma durumu hariç tutulmaktadır.²³

C. Türk Ceza Kanunu Bakımından

Türk Ceza Kanunu'nun 6/1-b maddesi uyarınca çocuk deyiminden henüz 18 yaşını doldurmamış kişi anlaşılır.²⁴

II. Çocuk İzlem Merkezleri

A. Genel Olarak

Ekim 2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan genelgenin başında, geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın her türlü tehlikeden korunarak bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, eğitilmiş ve topluma yararlı bireyler olarak sosyal hayatta yerlerini almalarının, hükümetin temel hedefleri arasında bulunduğu ifade edilmektedir. Bu hedef doğrultusunda; çocuklarımızı koruyup kollamaya yönelik mevzuat ve düzenlemeler yürürlüğe konularak, oluşturulan altyapı çerçevesinde yürütülen uygulamaların geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir“ demek suretiyle çocuğun toplumdaki önemi vurgulanmaktadır.

Genelgenin devamında, çocuğun beden veya ruh sağlığına zarar veren ya da zarar verme riski taşıyan, fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimini olumsuz etkileyen durumlar, çocuğa karşı kötü muamele şeklinde tanımlanmaktadır. Kötü muamelenin istismar ya da ihmal olmak üzere iki farklı boyutu bulunduğu ifade edilmektedir. Ülkemizde istismara uğrayan çocukların ve/veya ailelerinin, yaşanan olumsuzlukları pek çok sebeple gizleme eğiliminde oldukları ve bu sebeple istismara uğrayan çocuğa verilmesi zorunlu olan hukuki, tıbbi, ruhsal ve sosyal desteğin aksayabilmekte olduğu açıklanmaktadır.

Mağdur çocukların; kolluk kuvvetleri, adli merciler ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi ve bu süreçte yaşadıklarını defalarca dile getirmek zorunda bırakılması, gizliliğin yeterince sağlanamaması, ilgili kurumlarda çocukla görüşme yapanların; çocuğun ruhsal durumunu gözeterek görüşme yapabilecek yeterlilikte eğitime sahip olmaması hallerinde çocuğun uğradığı travmanın şiddetlendiği belirtilmektedir.

Bu sebeplerden dolayı, çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere;

²³Sözleşme için bkz. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 12.02.2024)

²⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (Erişim Tarihi: 12.02.2024)

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin kurulmasına ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesine karar verilmiştir.

B. Kuruluş Amacı

Çocuk İzlem Merkezlerinin kuruluş amacı öncelikli olarak cinsel istismara maruz kalan çocukların ikincil olarak örselenmesinin önüne geçmek olduğu ifade edilebilir. Görüldüğü üzere, Genelge'de istismarın önlenmesi ve istismara maruz kalan çocuğa etkin bir biçimde müdahale edilmesinden bahsettikten sonra, "öncelikli olarak cinsel istismar" ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeden her türlü çocuk istismarına ÇİM'lerde müdahale edilebileceği anlaşılabilir. Ancak belirtmek gerekir ki, uygulamada yalnızca cinsel istismar mağduru çocukların adli işlemleri bu çatı altında yürütülmektedir.

C. Yapısı

ÇİM'ler Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler bünyesinde kurulmuşlardır. ÇİM'ler, dışarıdan bakıldığında herhangi bir hastane girişi gibi gözükken ve ÇİM olduğu anlaşılmayan, herhangi bir tabela bulunmayan yerlerdir. İzmir'de S.B.Ü Behçet UZ Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma hastanesi bünyesinde bir ÇİM bulunmaktadır.

Sağlık Bakanlığına bağlı bir hastane bünyesinde kurulan bir merkezden bahsedilmesine karşın işleyişin sağlıklı ve amaca uygun bir biçimde yürütülebilmesi ve işbirliğinin sağlanabilmesi için ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulunun oluşturulmuştur. Kurulun kimlerden oluştuğu önem arz etmektedir. Kurul, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı ya da yardımcısının başkanlığında; Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı temsilcilerinden oluşmaktadır.²⁵ Burada akla gelen sorulardan biri Diyanet İşleri Başkanlığı temsilcisinin gerekli olup olmadığıdır. Bunun yanı sıra, sorulması gereken bir diğer soru ise, Türkiye Barolar Birliği temsilcisinin bulunmamasının amaca uygun bir işleyişi sağlamak açısından önemli olup olmadığıdır. Belirtmek gerekir ki, CMK üzerinden mağdur çocuğun vekili olarak görevlendirilen avukatlar, ÇİM'lerin kurulmasından yaklaşık 8 yıl sonra, yani 2020 yılında, Barolar tarafından zorunlu olarak bir eğitime tabi tutulmuştur. Öncesinde, ÇİM'lerde görev alan avukatlar özel bir eğitime tabi tutulmamıştır. Türkiye Barolar Birliği temsilcisinin Yönetim ve Koordinasyon Kurulu'nda bulunmasının bu tarz bir eksikliğin tespitini hızlandıracağı ortadadır. Ayrıca, çocukların haklarını korumak için görevlendirilen bu avukatların ÇİM'lerdeki rolü önemlidir ve bu sebeple kurulda temsil edilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının da kurulda temsil edilmeleri değerlendirilmelidir.

Tüm adli, sosyal ve tıbbi işlemlerin tek çatı altında yapılması hedeflendiğinden, ÇİM'lerde adli görüşme odası, adli görüşmenin seyredildiği ses ve görüntü kaydedici cihazların bulunduğu oda, aile görüşme odası, küçük yaştaki çocuklar için oyun odası, dinlenme/konaklama odası bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, muayenelerin yapıldığı oda, savcı odası, idari oda, mutfak, lavabo ve banyo bulunmaktadır.

²⁵ ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu, Bakanlıklardan müsteşar yardımcısı, Başkanlıklardan başkan yardımcısı düzeyinde kişilerden oluşmaktadır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

III. Çocuk İzlem Merkezlerinde Adli Süreç

A. Genel Olarak

Çocuğun cinsel istismarına yönelik bir şüphenin bulunması durumunda suçun derhâl yetkili makamlara bildirilmesi gerekmektedir. Yetkili makam burada kolluk görevlileri ya da doğrudan Cumhuriyet savcısı olabilmektedir.²⁶ Mağdur çocuk savcının talimatı üzerine ÇİM'e ulaştırılmaktadır. Çocuklar özel eğitim almış kolluk görevlisi tarafından sivil araçla ÇİM'e getirilmektedir. Bu andan itibaren adli süreç başlamış sayılmaktadır. Aynı zamanda, mağdur çocuğun haklarını korumak üzere zorunlu vekil görevlendirilmesi yapılmaktadır.

Bu aşamadan sonra, sırasıyla mağdur çocukla ön görüşme, aile görüşmesi, adli görüşme, psikiyatrik ve tıbbi muayeneler yapılmaktadır.

B. Ön Görüşme

Çocukla adli görüşme öncesi yapılan görüşmedir. Çocukla tanışmak, çocuğun gelişimini tespit etmek ve sorulabilecek soruları detaylandırabilmek açısından önemli olan ön görüşme, aynı zamanda çocuğa merkezdeki prosedürün de anlatıldığı aşamadır.

C. Aile Görüşmesi

Çocukla yapılan ön görüşmeye paralel olarak veya ön görüşme sonrası çocuğun birinci dereceden yakını aile bireyleri ile yapılan görüşmedir. Bu görüşmenin amacı öncelikli olarak çocuk ve aile yaşamıyla ilgili bilgi almaktır. Aynı zamanda, olaya ilişkin ailenin tutumunun ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, destek alabilecekleri kurumlara yönlendirilmesi, kişilerin adli süreç ile ilgili bilgilendirilmesi ve mağdur çocuğa yönelik nasıl bir yaklaşım sergilemeleri gerektiği konusunda desteklenmesi söz konusudur. Bu görüşme ile ilgili rapor düzenlenmektedir.

Aile görüşmesi, ön görüşme ve adli görüşme, aile içi yaşanan sorunların tespiti bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, aile içi yaşanan sorunlara yönelik çözüm üretilmesi bakımından, adli süreç dışında da Adalet ve Sosyal Politikalar Bakanlığı görevlisi aileyi ziyaret ederek gerekli desteği sunabilmektedir. Bunun ne kadar sıklıkla yapıldığına dair çok fazla veriye ulaşmak mümkün değildir. Mağdur çocukların ve ailelerinin adli süreç dışında da desteklenmesinin önemi tekrar vurgulanmalıdır.

D. Adli Görüşme

Mağdur çocuğun beyanına başvururken, çocuk, adli görüşmeci ile birlikte aynalı bir odada bulunmaktadır. Savcı, kolluk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu personeli, çocuğun avukatı, adli tıp uzmanı ya da psikolog aynanın diğer tarafındaki odada alınan beyanı canlı olarak izlemektedir. Bu kişiler, sormak istedikleri soruları mikrofon aracılığıyla adli görüşmeciye yöneltebilmektedirler. Adli görüşme ses ve görüntü kaydı alınarak tamamlanmaktadır. Bu görüşme ile ilgili bir rapor düzenlenmektedir.

²⁶ Konuya ilişkin bkz. **Özbek**, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 116 vd.; **Şahin**, Cumhur/**Göktürk**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku I, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 55 vd.; **Gökçen**, Ahmet/**Balcı**, Murat/**Alşahin**, Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 71 vd.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

E. Psikiyatrik ve Tıbbi Muayene

Belirtmek gerekir ki, psikiyatrik muayene, adli görüşme sonrasında uzman tarafından gerekli görülmesi halinde, hekim tarafından merkez bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Buradaki tedavi akut ve kısa sürelidir; çocuğun uzun bir tedaviye ihtiyaç duyması durumundaki bu yaşadığı travmanın ağırlığına bağlıdır ve uzman tarafından belirlenmektedir, o zaman uygun merkezlere yönlendirme yapılmaktadır.

Psikiyatrik ve tıbbi muayene, istismarın ne zaman gerçekleştiğine bağlı olarak tıbbi muayene ya görüşmelerden önce, çocuğun merkeze getirilmesinden hemen sonra ya da adli görüşme sonrasında yapılmaktadır. Burada vurgulanması gereken konu, istismar eylemi henüz gerçekleşmiş ise hem tıbbi destek sağlamak hem de istismar bulgularının tespiti bakımından muayenenin hemen gerçekleştirilmesinin büyük önem taşımasıdır. İstismar eylemi bir süre önce gerçekleştirilmiş ise muayene adli görüşme sonrası yapılmaktadır.

Sonuç

Yapılan tüm bu açıklamalar doğrultusunda ÇİM'lere ilişkin sorunların tespiti ve bu sorunlara ilişkin bazı çözüm önerileri getirilmesi önemlidir. ÇİM'lerin yasal dayanağını Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 18.10.2011 tarih ve 10 No'lu Soruşturma Usul ve Esasları konulu Genelgesi ile 2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi oluşturmaktadır. Mevzuat yetersizliği sebebiyle merkezlerin kuruluşu, yapısı ve uygulama konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Merkezlerin fiziksel koşulları belli bir ortak standarda bağlanmalı, farklı yaş gruplarına özel fiziki koşullar sağlanmalıdır.

ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulunun yapısı ve işleyişi tekrar değerlendirilmelidir. Kurulun hangi sıklıkla toplanacağı belirlenmelidir ve bu toplantılar ÇİM'lere ilişkin sorunların çözülmesine yönelik olmalıdır. Çocukların yüksek yararı ilkesi göz önünde bulundurularak ÇİM'ler geliştirilmelidir. Bunun yanı sıra, kurulun hangi temsilcilerden oluştuğu büyük önem taşımaktadır. Belirtmek gerekir ki, merkezin işleyişine yarar sağlayacak temsilcilerin kurula dahil edilmesi elzemdir.

ÇİM'lerdeki adli görüşmecilerin eğitimi ve çocukların ihtiyaçlarına uygun bir yaklaşım konusundaki yeterlilikleri değerlendirilmelidir. Bu kişiler, istismar konusunda maddi gerçeğe ulaşmak bakımından önemli bir role sahiptir. Konuya ilişkin, Sağlık Bakanlığı'nın çocukla adli görüşmeci sertifikalı eğitim programları bulunmaktadır. Ancak, programa meslek dışı kişilerin de katılması mümkün kılınmıştır.²⁷

ÇİM'lerin tüm Türkiye genelinde yaygınlaştırılması vurgulanması gereken bir diğer konudur. Örneğin, büyükşehirlerde birden fazla ÇİM kurulması değerlendirilmelidir. 2024 yılında 14 ilde hala ÇİM bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, büyükşehir olarak yalnızca İstanbul'da birden fazla ÇİM bulunmaktadır.

²⁷ Eğitime katılabilecek kişiler için bkz. <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-96595/27-cocukla-adli-gorusmeci-sertifikali-egitim-programi.html> (Erişim Tarihi: 12.02.2024)

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÇİM'lerdeki yoğunluk da dikkate alındığında, merkezlerde sürekli olarak görev alan savcılarının bulunması, konuya ilişkin yaşanan sorunları önemli derecede çözecektir.

İstismar bulgularının kaybolmaması bakımından hızlı ve etkili bir adli süreç çok önemlidir. Bu sebeple kurumlar arası iletişim bürokratik engellerden uzak şekilde ve daha hızlı sağlanmalıdır.

İstismar mağduru çocukların gerçekleştirilen işlemlerden sonra takibine devam edilmesi, gerekli sosyal ve psikolojik desteğin hem çocuğa hem de ailesine sağlanması vurgulanması gereken bir diğer konudur. Belirtmek gerekir ki, çocukların cinsel istismarı çocukları olumsuz yönden etkileyen bir durumdur ve konuya ilişkin etkin ve uygun bir yaklaşım çocukların topluma sağlıklı bireyler olarak yeniden kazandırılması süreci bakımından çok önemlidir.

KAYNAKÇA

Gökçen, Ahmet/**Balcı**, Murat/**Alşahin**, Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Koca, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Özbek, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.

Özbek, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.

Şahin, Cumhur/**Göktürk**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku I, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Tezcan, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Önok**, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÇALIŞTAY MASALARI SONUÇ RAPORLARI

Masa 1: Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Üniversiteleri Ne Yapar? Uygulama ve Araştırma Merkezleri Nasıl Çalışır? İlkeleri Nelerdir?

MODERATÖR: Ebru KALYONCU

Çalıştayımızın bu masasında yapılması gereken çalışmalar ile ilgili aşağıdaki öneriler ve eylem planları sunulmuştur.

- Çocuk üniversitelerin dezavantajlı çocuklara ulaşabilmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak konusunda yeniden yapılandırılması gerekmektedir.
- Çocuk üniversiteleri güvenlik, beslenme ve sağlıklı iletişim kurma ve mesleki eğitim çalışmaları yapmalıdır.
- Gönüllü eğitimler ve akademisyenler aracılığıyla aile-çocuk eğitimleri planlanmalıdır.
- Çocuk üniversiteleri belediye, sivil toplum örgütleri ile daha çok iletişim kurmalıdır.
- Stajyer öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler planlanmalıdır.
- Eğitim fakülteleriyle işbirliği yapılmalıdır.
- Sosyal ağ oluşturularak birçok üniversitenin bir araya gelmesi sağlanmalıdır.
- Üniversitelerin müfredatına çocuk hakları dersi eklenmelidir.
- Çocuk algısını hak temeli ile dönüştürecek çalışmalar planlanmalıdır.
- Çocuk çalışmalarını yürütebilmek için mali kaynaklar artırılmalıdır.
- Tüm çocuk gruplarına hitap edebilecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Anne eğitim programlarının yaygınlaştırılmalıdır.
- Türkiye'nin her yerinden daha fazla çocuk üniversitesinin katılımı için çalışmalar genişletilerek yürütülmelidir.
- Çocuk üniversitelerinin çocuklara yönelik gerçekleştirdiği her faaliyet ölçme-değerlendirilme çalışmalarıyla desteklenmeli ve sonuçlar paylaşılmalıdır.
- EUCUNET (Avrupa Çocuk Üniversiteleri Ağı) ile işbirliği içerisinde daha fazla içerik geliştirilerek çalışılmalıdır.

Masa 2: Çocuk Üniversitelerinden Beklentiler

MODERATÖR: Ayşe ÖZGENER

Çocuk üniversiteleri ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK), belediyelerin işbirliği içerisinde çalışması çocukların gelişimlerinin desteklenmesi açısından önemlidir. Bu anlamda çalıştayımızın bu masasında yapılması gereken çalışmalar ile ilgili aşağıdaki öneriler ve eylem planları sunulmuştur.

- Öğretmen yetiştirme aşamasında üniversitelerin ilgili program, merkez ve akademisyenlerinin desteği sağlanmalıdır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

•Okul öncesi, erken çocukluk dönemiyle ilgili detaylı programlar hazırlanmalıdır.Uyaran eksikliği, ekran bağımlılığı vb. sorunlara çözüm olacak seminer, atölye çalışmaları vb. çalışmalar geliştirilmelidir.

•Bakanlık, Belediye ve Sivil Toplum Kuruluşlarının işbirliği ile çocuk çalışmalarının yapılması önerilmiştir.

•Korunma muhtaç çocuklar için masal evi, doğal yaşam kampları gibi çalışmalar yapılmalıdır.

•Çocuk Eğitim ve Uygulama Merkezleri, Çocuk Üniversiteleri atölyeler, oyun grupları gibi çalışmalarını sıklaştırılmalıdır.

•Çocuk üniversiteleri, çocuklara hizmet veren kurumlarda çalışan personellere yönelik çocukları koruma vb. konularda hizmet içi eğitimler vermelidir.

•Çocuk eylem planları oluşturularak büyük çaplı çocuk kitlesine ulaşılması hedeflenmelidir.

•Çocuk istismarı ve ihmali dallara ayrılarak izlem yapılmalıdır. Yapılan çalışmaların etkileri konusunda değerlendirmeler yapılmalıdır.

•Belediye işbirliği ile yaz okulu olacak şekilde atölye uygulamaları yapılabilir.

•Çocuklara yönelik yapılacak çalışmalara aileleri de katmak önemlidir. Bu anlamda aile eğitimleri ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

•Çocuklara yönelik yapılan çalışmalarda genellikle yetişkin odaklı süreç izlenmektedir. Ancak çocuk danışma kurulları oluşturularak çocukların sürece dahil olması önerilmiştir.

• Çocuğun yaşadığı kentte haklarını görmezden gelmeden çocukların öncelikli yararı gözetilerek uygun ortamlar düzenlenmelidir. Örneğin çocuk odaklı açık, yarı kapalı alanlar, park, bahçe, oyun alanları vb. çevresel düzenlemeler çocuklara sağlanmalıdır.

Özellikle üniversiteler ve belediyeler işbirliği halinde zaman zaman bu gibi konularda projeler geliştirmekte ve uygulamaktadır. Fakat yerel yönetimler değiştiğinde bu projeler sekteye uğramaktadır. Bu nedenle projelerin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

•Çocuk üniversiteleri ve çocuklarla çalışan merkezlerden ve kurumlardan toplumun daha fazla haberdar olması sağlanmalıdır. Bunun için tanıtım çalışmaları, sosyal sorumluluk projeleri ve bakanlık, STK ve belediye işbirlikleri önem taşımaktadır.

•Çocuklarla yapılacak çalışma ve etkinliklerde ekosistemik bir bakış açısı belirlenmelidir. Bir ildeki işbirliklerinin kamu ekosistemi oldukça önemlidir.

Masa 3: Dijital Medyada Çocuk Hakları

MODERATÖR: Ceren SUNTEKİN

Çalıştayımızın bu masasında yapılması gereken çalışmalar ile ilgili aşağıdaki öneriler ve eylem planları sunulmuştur.

•Dijital medya planlamaları yapılırken çocuğun katılım hakkı, gelişme hakkının ön plana alınması gereklidir.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Dijital medyada çocukların ayrımcılığa uğramaması için çocuklara hayır demenin öğretilmesi, sınırları öğretmek oldukça önemlidir. Bu konudaki eğitimler erken yaşlarda itibaren verilmelidir.
- Hem aileler hem çocuklara yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenmelidir.
- Sosyal medyada kullanılan içeriklerin aileler tarafından takip edilmesi önemlidir.
- Çocukların sosyal medyada fotoğrafların paylaşılmasının çocuk haklarına uygun olmadığı aşikardır. Bu anlamda ailelere bu konuda gerekli yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Dijital medyanın olumsuz yanlarına vurgu yapılmaması gerektiği olumlu yönlerinin de görülmesi gerekir. Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun etkili içerikler sunulmalıdır.
- Çocukların dijital medyada özgürce vakit geçirebilecekleri ortamlar yaratılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Masa 4: Afetler Sonrası Çocuk Hakları

MODERATÖR: Uzm. Dr. Önder KÜÇÜK

Çalıştayımızın bu masasında yapılması gereken çalışmalar ile ilgili aşağıdaki öneriler ve eylem planları sunulmuştur.

46

- Afetler sonrasında öncelik çocukların güvenliği ve sağlığı güvenceye alınmalıdır. Sonrası süreçte çocukların ihtiyaçları belirlenerek uygun alanlar belirlenmelidir.
- Çocuğun yaşı ve gelişim düzeyi göz önünde bulundurarak görüşmeler yapılmalıdır.
- Çocukların sadece temel ihtiyaçları değil eğitim, psikolojik destek ihtiyaçlarına yönelik de planlamalar yapılmalıdır.
- Çocuklara destek olacak bağlantılar iyi kurulmalı ve ihtiyaçlara göre bu bağlantılar kullanılmalıdır.
- Afetler yaşanmadan öncesinde çocukların güvenliğinin ve sağlığının korunması ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Farklı disiplinlerin iş birliği ile koruyucu ve önleyici çalışmalar yapılmalıdır.
- Afetler sonrasında medyanın etkili bir şekilde kullanılması gerekir.
- Özel gereksinimi olan ve kronik hastalığı olan ve psikiyatrik hastalığı olan bireylere yönelik ilaç temini ve sağlık hizmetlerinin ayrıntılı planlanması gereklidir.
- İl ve ilçeler bazında afetler sonrasında desteğe ihtiyaç duyan çocuklara yönelik sayısal veriler düzenli olarak tutulmalı ve takip edilmelidir. Bilgi toplama hizmetleri afetler öncesinde hazırlanmalıdır. Çocuklarla ilgili bütün bilgileri bir arada tutmak çalışmaların düzenli yürütülmesine katkı sağlar.
- COKMED (Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği) gibi STK'ların farkındalığı ve işbirliği ile çalışmalar yürütülerek afetlerde çocukları korumaya yönelik hizmetler planlamalıdır.

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Yerel yönetimler ve STK'lar, üniversitelerin iş birliği içerisinde ihtiyaca yönelik önleyici hizmetlerin planlaması ve yürütülmesi gerekir.
- İletişim ve organizasyonun kapsamlı bir şekilde planlaması gerekmektedir. Bunun için de afet öncesi planlanan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.
- Afetler sonrasında çocuklarla yapılan görüşmelerde çocuk hakları gözetilmeli ve yasal süreçler izlenmelidir.

Masa 5: İklim Krizi ve Çocuk Hakları

MODERATÖR: Av. Barış KAŞKA

Çalıştayımızın bu masasında yapılması gereken çalışmalar ile ilgili aşağıdaki öneriler ve eylem planları sunulmuştur.

- İklim krizinin çocuklar üzerinde etkisi oldukça büyüktür. Bu nedenle çocuklara çözüm odaklı eğitim verilmelidir.
- İklim krizi ile ilgili toplum bilinci oluşturulmalıdır. Aile ve okul arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Çöpler ve çöp toplama alanları ayrılaştırılmalıdır.
- Toprağın önemi ile ilgili çocuklara yönelik eğitimler verilmelidir.
- İklim krizi ile ilgili bilinç oluşturmak üzere devlet politikaları geliştirilmelidir.
- İklim krizi ile ilgili çalışmalar sosyal medya üzerinden de yapılmalıdır.
- Beslenme ve çevre ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.